

Stereotipizacija novinara i novinarstva na primjerima komentara u hrvatskim online medijima

Kozić, Mihaela

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:871577>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-04**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**Sveučilište
Sjever**

Diplomski rad br. 35_NOVD_2021

**Stereotipizacija novinara i novinarstva na primjerima
komentara u hrvatskim *online* medijima**

Mihaela Kozić, 1428/336D

Koprivnica, lipanj 2021. godine

Sveučilište Sjever

Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo

Diplomski rad br. 35_NOVD_2021

Stereotipizacija novinara i novinarstva na primjerima komentara u hrvatskim *online* medijima

Studentica

Mihaela Kozić, 1428/336D

Mentorica

Lidija Dujić, doc. dr. sc.

Koprivnica, lipanj 2021. godine

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo

STUDIJ diplomski sveučilišni studij Novinarstvo

PRISTUPNIK Mihaela Kozić

MATIČNI BROJ 1428/336D

DATUM 28. 6. 2021.

KOLEGIJ Rodni stereotipi i novinarstvo

NASLOV RADA Stereotipizacija novinara i novinarstva na primjerima komentara
u hrvatskim online medijima

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU Stereotyping of journalists and journalism on examples of comments
in Croatian online media

MENTOR Lidija Dujić

ZVANJE docentica

ČLANOVI POVJERENSTVA

1. izv. prof. dr. sc. Magdalena Najbar-Agičić
2. doc. dr. sc. Irena Radej Miličić
3. doc. dr. sc. Lidija Dujić
4. doc. dr. sc. Krešimir Lacković
- 5.

ŽAK

MMI

Zadatak diplomskog rada

BROJ 35/NOVD/2021

OPIS

Tema ovoga diplomskog rada jest percepcija novinara i novinarstva u društvu, utemeljena dijelom i na njihovoj stereotipizaciji u komentarima u hrvatskim online medijima. Uz povijesno-teorijski dio rada u kojemu se razmatraju ključni pojmovi i donosi osvrt na probleme (ne)obrazovanja novinara koji se posljedično reflektiraju i na status profesionalnog novinarstva, u istraživačkom dijelu rada analiziraju se izabrani medijskih sadržaja triju hrvatskih najčitanijih portala (24sata.hr, index.hr i jutarnji.hr) kao i rezultati provedenoga anketnog istraživanja kako bi se provjerila točnost postavljenih hipoteza.

U radu je potrebno:

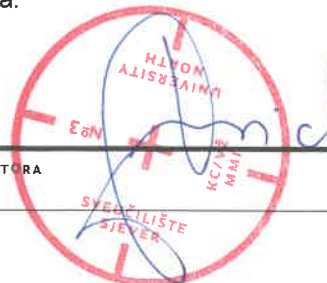
1. Uvodno postaviti teorijski okvir istraživanoga fenomena.
2. Definirati metodologiju istraživanja.
3. Odrediti ulogu medija u podržavanju i distribuiranju stereotipa.
4. Analizirati medijske sadržaje prema postavljenim kriterijima.
5. Izvesti zaključke na temelju provedenih istraživanja.

ZADATAK URUČEN

27. 2021.

POTPIS MENTORA

SVEUČILIŠTE
SJEVER

Predgovor

Stereotipi su toliko raširena pojava da mnogi uopće nisu svjesni da su ih prihvatili niti da ih sami prosljeđuju u društvu. Pojavljuju se u različitim oblicima u područjima privatnog i poslovnog života, a mogu biti pozitivni i negativni. Potonji su uglavnom češći od pozitivnih. Temelje se na nekim dobnim, rodnim, nacionalnim ili profesionalnim obilježjima skupine ili pojedinaca.

Poticaaj za istraživanje i pisanje ovoga diplomskog rada jesu sve prisutniji stereotipi o novinarima u *online* medijima. Mogućnost interaktivnosti, odnosno komentiranja sadržaja, umjesto publike fokusirane na temu proizvela je uglavnom nepregledno mnoštvo nefiltriranog sadržaja čija su sve češća tema i sami novinari. Takve komentare – uglavnom negativne! – pratim već neko vrijeme te mi se činilo zanimljivim temeljitije istražiti kako mišljenje javnosti o novinarima i njihovom radu, tako i stereotipe o novinarima ili medijima koji se oblikuju i distribuiraju u komentarima na portalima.

Ovim putem želim zahvaliti svima koji su me podržavali za vrijeme studija – svojoj obitelji, posebno roditeljima, suprugu i prijateljima. Također, zahvaljujem i svojoj mentorici doc. dr. sc. Lidiji Dujić što je prihvatila mentorstvo te mi u pisanju ovoga diplomskog rada, kao i tijekom dosadašnjega fakultetskog obrazovanja, bila od velike pomoći svojim savjetima. Tijekom pet godina studiranja na Sveučilištu Sjever, od svoje mentorice kao i od ostalih profesora, naučila sam puno toga, stekla nova znanja i vještine – zbog čega svima iskreno zahvaljujem.

Sažetak

Komentare o novinarima i novinarstvu svakodnevno možemo pronaći u hrvatskim *online* medijima, na portalima i društvenim mrežama. Kontinuiranim praćenjem takvih komentara moguće je zapaziti kako negativne komentare uglavnom izazivaju sadržaji trivijalne tematike. Cilj ovoga diplomskog rada jest utvrditi postoje li (i ako da, koji su to) stereotipi o novinarima i/ili novinarstvu.

Diplomski rad sastoji se od povijesno-teorijskog dijela u kojemu se najprije razmatraju ključni pojmovi (stereotipi i predrasude), a potom slijedi osvrt na probleme (ne)obrazovanja novinara koji se posljedično reflektiraju i na status profesionalnog novinarstva u društvu. Istraživački dio rada posvećen je analizi medijskih sadržaja triju hrvatskih najčitanijih portala (24sata.hr, index.hr i jutarnji.hr) i analizi rezultata provedenoga anketnog istraživanja.

Kako bi se provjerila točnost početnih pretpostavki, odnosno utvrdilo kakva je percepcija novinara i/ili novinarstva u društvu, postavljene su sljedeće hipoteze: (1) uz medijske sadržaje trivijalne tematike negativni komentari usmjereni na novinare i/ili novinarstvo pojavljivat će se u većoj mjeri nego uz medijske sadržaje ozbiljnije tematike, (2) u javnosti prevladava negativno mišljenje o novinarima i novinarskoj struci upravo zbog količine objavljivanih trivijalnih sadržaja u hrvatskim *online* medijima i (3) raširena percepcija da se novinarstvom mogu baviti i oni koji nisu novinari, vodi prema stereotipizaciji struke.

Ključne riječi: komentari, novinari, novinarstvo, *online* mediji, stereotipi

Summary

Comments about journalists and journalism can be found every day in Croatian online media, portals, and social networks. By continuously monitoring such comments, it is possible to notice how negative comments are mainly caused by the contents of trivial topics. This thesis aims to determine whether stereotypes about journalists and/or journalism exist, and if so, what they are.

The thesis consists of a historical-theoretical part in which the key concepts (stereotypes and prejudices) are first discussed, followed by a review of the problems of (non) education of journalists, which are consequently reflected in the status of professional journalism in society. The research part of the paper is dedicated to the analysis of the media content of the three most widely read Croatian portals (24sata.hr, index.hr and jutarnji.hr) and the analysis of the results of the survey.

To check the accuracy of the initial assumptions, ie to determine the perception of journalists and/or journalism in society, the following hypotheses were set: (1) with trivial media content, negative comments aimed at journalists and/or journalism will appear to a greater extent than in addition to media content on more serious topics, (2) the public has a negative opinion of journalists and the journalistic profession precisely because of the amount of trivial content published in Croatian online media and (3) the widespread perception that journalism can be practiced by non-journalists, leads to stereotyping of the profession itself.

Key words: comments, journalists, journalism, online media, stereotypes

Sadržaj

1.	Uvod	1
2.	Stavovi, predrasude i stereotipi	3
2.1.	Stavovi.....	3
2.1.1.	Promjena stava	4
2.2.	Predrasude	5
2.3.	Stereotipi.....	6
2.3.1.	Imagologija	8
2.3.2.	Drugost	9
2.3.3.	Rodni stereotipi	11
2.3.3.1.	Feminizacija novinarstva	12
2.3.4.	Profesionalni stereotipi	13
3.	Novinarstvo i obrazovanje novinara.....	14
3.1.	Obrazovanje novinara u prošlosti	15
3.2.	Obrazovanje novinara danas.....	18
3.3.	Hrvatsko žensko novinarstvo.....	20
3.3.1.	Uspješne hrvatske novinarkе	22
3.3.2.	Stereotipi s kojima se susreću novinarkе.....	25
4.	Izazovi suvremenog novinarstva	27
4.1.	Cenzura i autocenzura	27
4.1.1.	Ekonomska kriza	30
4.2.	Suvremeno novinarstvo.....	31
4.2.1.	Građansko novinarstvo	33
5.	Odrednice profesionalnog novinarstva	36
5.1.	Temeljni standardi profesionalnog novinarstva.....	37
5.2.	Etika u novinarstvu	38
6.	Analiza sadržaja	40
6.1.	Portal 24sata.hr	41
6.2.	Portal index.hr.....	44
6.3.	Portal jutarnji.hr	47
7.	Anketa.....	51
7.1.	Rezultati i analiza ankete.....	51
8.	Zaključak.....	64
9.	Literatura.....	66
10.	Prilozi.....	70
10.1.	Popis tablica.....	70
10.2.	Popis slika i grafikona	70

1. Uvod

Posao novinara iznimno je zahtjevan. Mnogi su faktori o kojima treba voditi računa prilikom izvještavanja javnosti – točnost, istinitost, pravovremenost, vjerodostojnost izvora i dr. Iako je zadaća novinara da obavještavaju javnost o temama koje su u javnom interesu, nerijetko se dogodi da u medijima prevladava sadržaj za koji je javnost zainteresirana, a koji je trivijalan. Problem je najprisutniji u digitalnim medijima koji publici pružaju sadržaj koji se ne pridržava profesionalnih standarda struke.

Cilj je ovoga diplomskog rada utvrditi postoje li u hrvatskim *online* medijima stereotipi o novinarima i/ili novinarstvu te – ako postoje, odrediti dominantnu vrstu stereotipa (profesionalnih, rodnih i sl.). Izabranim istraživačkim metodama analize medijskih sadržaja i *online* ankete provjerit će se također koliko su u hrvatskoj javnosti zastupljeni i prihvaćeni stereotipi o novinarima i/ili novinarstvu.

Često se u hrvatskim *online* medijima pojavljuje sadržaj trivijalne tematike – usmjeren na *lifestyle* teme i poznate osobe s hrvatske društvene scene. Taj sadržaj postaje dominantan u medijima jer ga publika najviše čita, a dobre brojke čitanosti donose i dobar profit. U radu se namjerava istražiti utječe li takav sadržaj u hrvatskim *online* medijima na percepciju javnosti o novinarima i/ili novinarstvu. Postavljene su sljedeće hipoteze: (1) uz medijske sadržaje trivijalne tematike negativni komentari usmjereni na novinare i/ili novinarstvo pojavljivat će se u većoj mjeri nego uz medijske sadržaje ozbiljnije tematike, (2) u javnosti prevladava negativno mišljenje o novinarima i novinarskoj struci upravo zbog količine objavljivanih trivijalnih sadržaja u hrvatskim *online* medijima i (3) raširena percepcija da se novinarstvom mogu baviti i oni koji nisu novinari, vodi prema stereotipizaciji struke.

Ovaj diplomski rad sastoji se od povijesno-teorijskog dijela u kojemu se najprije razmatraju ključni pojmovi (stereotipi i predrasude), a zatim slijedi osvrt na probleme (ne)obrazovanja novinara koji se posljedično reflektiraju i na status profesionalnog novinarstva u društvu. Istraživački dio diplomskog rada bavi se analizom medijskih sadržaja triju hrvatskih najčitanijih portala (24sata.hr, index.hr i jutarnji.hr) i analizom rezultata provedenoga anketnog istraživanja. Razdoblje praćenja izabranih sadržaja bilo je od 1. siječnja do 30. travnja 2021. godine, a odabrane su tri kategorije za analizu – *lifestyle*, politika i ostale ozbiljne teme. Za svaki portal izabran je ukupno 21 članak za analizu, odnosno sedam članaka u svakoj kategoriji. Provedenim anketnim istraživanjem namjeravalo se dodatno utvrditi kakvi stereotipi o novinarima i/ili novinarstvu prevladavaju u društvu i kakvo je mišljenje javnosti o njima. Anketa je provedena na

uzorku od minimalno 100 ispitanika opće populacije, a bila je otvorena za ispunjavanje sedam dana, od 21. do 28. svibnja 2021. godine.

Na kraju ovoga diplomskog rada sintetiziraju se rezultati istraživanja i iznosi zaključak o postavljenim hipotezama.

2. Stavovi, predrasude i stereotipi

Stavovi, predrasude i stereotipi imaju iznimno velik utjecaj na društvo u cjelini. Upravo oni uvjetuju ponašanje pojedinaca prema ostalim članovima društva, skupinama, situacijama, objektima itd. Prihvaćamo ih od najranije dobi jer nas okolina tome uči, a kasnije ih i sami prosljeđujemo. To se uglavnom odvija na nesvjesnoj razini, što ne opravdava takav postupak. Postoje mnogi stereotipi i predrasude koje smo prihvatili kao potpunu istinu, a nismo svjesni da je to nešto što bismo trebali preispitivati. Tako se, primjerice, djecu uči da su Romi loši, Podravci škrti, Dalmatinci lijeni i sl. Malo je onih koji će tvrdnje koje naučimo za vrijeme odrastanja, preispitivati i provjeravati njihovu istinitost jer ih prihvaćamo kao točne takve kakve jesu.

2.1. Stavovi

Stav je „relativno trajna mentalna dispozicija stečena putem socijalizacije koja se izražava kao tendencija da se u odnosu na neki objekt misli, osjeća i postupa na određeni način, uglavnom za ili protiv.“ (Živković 2015: 66)

Već iz ove uvodne definicije vidljivo je da stav nije kratkotrajan te da se stječe u društvu. Sa psihološkoga gledišta, struktura stava sastoji se od tri komponente: spoznajna (kognitivna znanja o objektu, osobi, predmetu, događaju), osjećajna (pozitivni ili negativni osjećaji) i akcijska (odnosno dimenzija ponašanja), (ibid.). Sve su razine povezane, odnosno međusobno se isprepliću. Mnogi su stavovi naučeni i prihvaćeni zbog okoline u kojoj odrastamo, uvjerenja i razmišljanja naših roditelja.

Dva su moguća pristupa za promatranje stavova – strukturalni i funkcionalni. „Strukturalni pristup (koji se temelji na stajalištu o trokomponentnoj kognitivno-emotivno-ponašajnoj strukturi stava) omogućava razumijevanje stavova povezanih s uvjerenjima, vrijednostima, namjerama i ponašanjem.“ (Živković 2015: 67) Iz toga možemo zaključiti da osobna uvjerenja oblikuju stavove koji potom određuju naše namjere i zatim ponašanje prema određenoj osobi, skupini ili situaciji. „Funkcionalni pristup polazi od toga da stavovi koriste pojedincu tako što vrše četiri ključne funkcije. To su funkcije prilagodbe, spoznajna funkcija, funkcija samoizražavanja i funkcija obrane ega.“ (ibid.) Pod funkcijom prilagodbe smatra se razina na temelju koje nam stavovi koje imamo omogućuju da nešto postignemo ili nešto izbjegnemo. Pojednostavljivanje nekih informacija omogućava nam spoznajna funkcija kako bi nam okolina u jednoj mjeri postala više predvidljiva. Funkcija samoizražavanja omogućava da o sebi razgovaramo s drugima (o svojim vjеровanjima, ciljevima itd.), odnosno da se u nekoj mjeri uklopimo u okolinu

u kojoj živimo. Funkcija obrane ega sama po sebi govori da je riječ o tome da stavove koristimo kako bismo se obranili od drugih, ali i samih sebe. Često se ljudi u društvu žele prezentirati na određeni način, što zahtijeva jasno iznošenje ili skrivanje određenih osobina (ibid.).

Stavove možemo promatrati kao spoznajno i emocionalno zasnovane. U oba slučaja već sam naziv upućuje na njegovu definiciju. Spoznajno zasnovani su oni stavovi koje stvaramo na temelju nekih informacija, činjenica, iskustva, obrazovanja i sl. Sve te informacije prikupljamo na različite načine – u društvu, vlastitim iskustvom, školovanjem, istraživanjem. Spoznajno zasnovani stavovi neupitno zahtijevaju istraživanje i propitivanje činjenica kako bi pojedinac mogao na temelju svojih spoznaja oblikovati svoj stav. Dakle, potrebno je biti objektivan, sagledati sve strane i tek onda formirati stav (Živković 2015: 68). S druge strane, emocionalno zasnovani stavovi su oni koji se, kao što im i sam naziv govori, temelje na emocijama. Oni ovise o razini empatije koju osobe imaju prema drugima jer se upravo na temelju tih emocija mogu oblikovati stavovi. Kod stvaranja emocionalnih stavova, razina subjektivnosti je viša, a razina objektivnosti niža (ibid.). Psiholozi tvrde da emocionalno zasnovani stavovi imaju tri ključna obilježja, a to je da nisu rezultat racionalnog razmatranja pitanja; da njima ne upravlja logika; da su nerijetko vezani uz vrijednosti, tako da nastojanja da se promijene takvi stavovi ugrožavaju sustav vrijednosti (ibid.). Upravo su ti osjećaji oni koji određuju naše ponašanje prema objektu o kojemu se stvara stav – hoće li pojedinci o toj osobi imati pozitivan ili negativan pristup, prihvatiti je ili odbaciti. Moguće je da se stavovi mijenjaju ovisno o razvoju pojedinca, no jednako je tako moguće da stavovi utječu na razvoj pojedinca, njegovu percepciju društva i okoline.

2.1.1. Promjena stava

Nije nemoguće da ljudi promijene svoj stav. Doduše, to se ne događa toliko jednostavno kako se možda na prvi pogled čini. Ako netko ima čvrste stavove o nekome ili nečemu – ne želi ih mijenjati, sagledati širu sliku, provjeriti neke informacije i proširiti svoja znanja – takva će osoba teško promijeniti svoj stav. U suprotnom, kada je osoba otvorena za razmatranje, propitivanje spoznaja koje ima, učenje novoga, moguće je i da promijeni svoj stav o nekome ili o nečemu. Nove informacije koje saznajemo o objektu stava mogu utjecati na naš stav o njemu. Ilija Živković u svojoj knjizi *Temeljni koncepti socijalne psihologije* navodi tri teorije uz pomoć kojih može doći do promjene stava. Prva od navedenih je „Teorija samopercepcije“ koja se temelji na vlastitoj percepciji. Ona znači da kroz svoje ponašanje oblikujemo svoje stavove. Naše ponašanje može ovisiti o društvu u kojemu se krećemo te se u skladu s time može mijenjati, a

jednako tako se zatim mijenjaju i naši stavovi (Živković 2015: 71). Druga je teorija „Upravljanje dojmovima o sebi“, čiji naziv već upućuje na to da je riječ o percepciji nas i našeg ponašanja u očima drugih. „Mnogi su psiholozi utvrdili da nas kao pojedince više brine stvaranje dojma kod drugih da smo dosljedni u svojim stavovima i ponašanjima, nego ono stvarno unutarnje održavanje dosljednosti.“ (Živković 2015: 72) Pojedinci se nerijetko predstavljaju onakvima kakvi nisu, samo da bi ostavili određeni dojam u društvu. To može biti zato što se pojedinac pokušava uklopiti u društvo u kojemu se nalazi, a postoje i određeni drugi razlozi koji su subjektivni i ovise o svakome ponaosob. „Samoostvorena promjena stava“ treća je teorija koja dovodi do promjene stava. U ovoj teoriji, najvažniji smo mi sami i kao takvi utječemo na promjenu stavova. To se može dogoditi jer se mijenjaju naše želje i potrebe, saznajemo nove informacije i dolazimo do novih spoznaja, a često je važno i vlastito iskustvo (ibid.).

2.2. Predrasude

„Predrasude spadaju u kategoriju stavova koji su mješavina osjećaja, uvjerenja i ponašanja.“ (Živković 2015: 82) Kao što stavove čine tri dijela (emocionalni, ponašajni i spoznajni), iste elemente možemo promatrati i u predrasudama. Emocionalna sastavnica kod predrasuda podrazumijeva osjećaje koji mogu biti pozitivni i negativni. Spoznajna sastavnica obuhvaća vjerovanje. Dakle, možemo vjerovati i očekivati da će se određena skupina ponašati pozitivno ili negativno, ovisno o našim predrasudama o toj skupini. Ponašajna sastavnica određuje naše ponašanje prema objektu predrasude. Naše ponašanje može biti pozitivno ili negativno, ovisno o predrasudi kakvu imamo. Potom to ponašanje određuje odnos kakav ćemo imati s objektom predrasude.

Uzimajući u obzir sve navedeno, predrasude možemo definirati kao stav (pozitivan ili negativan) prema pripadnicima neke skupine koji se temelji isključivo na njihovoj pripadnosti određenoj skupini (ibid.). Jedno od temeljnih obilježja predrasuda jest da se stvaraju uz nedovoljno znanje o objektu predrasude. Vrlo se rijetko predrasude mijenjaju. Razlog tomu je što se njima ne pristupa sa željom za preispitivanje i provjeru točnosti, već ih se uglavnom prihvaća takvima kakve jesu. Kada predrasude postanu društveno prihvaćene, i njih je kao i stavove i stereotipe, vrlo teško promijeniti ili iskorijeniti iz društva. Predrasude je moguće zaustaviti uz nadopunjavanje znanja, novih spoznaja, no rijetki su pojedinci koji se odluče na taj korak. Uglavnom prevladavaju oni koji u predrasude koje su raširene u društvu u potpunosti vjeruju i prihvaćaju ih kao istinite, bez daljnjeg informiranja o objektu predrasude.

Socijalnim predrasudama smatramo one predrasude koje se odnose na druge ljude i one „sadržavaju najčešće i pravila socijalnog ponašanja, odnosno definiraju određeno područje ponašanja, čije granice određuju norme pristojnosti, uljudnosti, razboritosti itd.“ (Stobbe 1996: 420) Predrasude dakle imaju emocionalnu komponentu. Spoznaje o nekome ili nečemu u nama izazivaju određene emocije koje kasnije određuju naše ponašanje prema konkretnoj osobi, objektu, situaciji. Predrasude ne moraju nužno biti negativne, iako takve prevladavaju. Jednako tako, ponašanje pojedinaca ovisit će o predrasudama koje prevladavaju u društvu, odnosno o tome jesu li pozitivne ili negativne. Negativno ponašanje usmjereno prema nekome na temelju predrasuda može imati loše posljedice za tu osobu, njezin emocionalni razvoj i sazrijevanje, društveni status i razvoj općenito. Potrebno je kritički pristupiti predrasudama s kojima se susrećemo, ispitati njihovu istinitost, točnost i vjerodostojnost. Tek nakon toga možemo odrediti svoje ponašanje prema pojedincima ili skupinama. Važno je u svakom trenutku biti svjestan toga kakav utjecaj i posljedice može imati naše ponašanje na živote drugih kojima se pripisuju određene predrasude.

2.3. Stereotipi

Gotovo svakodnevno se susrećemo sa stereotipima, nerijetko ih i sami stvaramo i koristimo, a pritom toga nismo uvijek svjesni. Najjednostavnije rečeno, stereotipe bismo mogli definirati kao „pojednostavljene i generalizirane apstrakcije o ljudima, koje uglavnom ne moraju biti točne.“ (Živković 2015: 86) Stereotipi mogu biti zasnovani na različitim obilježjima – etničkim, rodnim, nacionalnim, klasnim itd. Definicija stereotipa nije jednoznačna, no Dubravka Oraić-Tolić tvrdi da se stereotipi uvijek temelje na emocijama, odnosno našim strahovima i željama (Oraić-Tolić prema Ograjšek Gorenjak 2014: 42). Smatra također da su „stereotipi imagološki konstrukti, odnosno slike o sebi (autostereotipi) i slike o drugima (heterostereotipi), jer u postmodernizmu identitet više nije pitanje ontologije nego imagologije i ideologije.“ (Oraić-Tolić i Kulcsár Szabó 2008: 139) Povezana je s ovim i Lacanova pretpostavka da nam je za oblikovanje identiteta potreban netko drugi u kojemu vidimo odraz sebe. U skladu s time i Dubravka Oraić-Tolić navodi da se vlastito zrcali u tuđem, ali i tuđe u vlastitome (ibid.: 138). Uz to, navodi sedam razina izgradnje identiteta: imaginaciju, totalizaciju, naturalizaciju, generalizaciju, diskriminaciju i dominaciju (prema Ograjšek Gorenjak 2014: 42). Imaginacija obuhvaća zamišljanje onoga što čini temelj stereotipa – neke osobine, ponašanja i sl. Pod totalizacijom se podrazumijeva „okupljanje“ svih onih za koje se misli da su obuhvaćeni tim stereotipom, odnosno na koje se stereotip odnosi ili je primjenjiv, dok naturalizacija ukazuje na to da se taj stereotip shvaća kao

prirodan (ibid.). Generalizacijom se stereotip pridaje određenoj grupi ljudi ili naciji te postaje općeprihvaćen i u društvu shvaćen kao da vrijedi za sve pripadnike određene skupine (grupe ljudi, nacije i sl.). Diskriminacija sama po sebi govori da je u pitanju izdvajanje određene skupine od ostalih i to u ovom slučaju upravo na temelju stereotipa koji se toj skupini pridaje. Kroz dominaciju taj stereotip postaje na neki način općeprihvaćen, odnosno počinje dominirati u društvu. U konačnici se svih sedam razina može pronaći u svakom stereotipu – stvoren je na temelju nečijeg razmišljanja, pridodan je određenoj skupini ljudi i u društvu se smatra da vrijedi apsolutno za sve pripadnike konkretne skupine, a pojedinci nerijetko bivaju diskriminirani na temelju stereotipa koji je društveno prihvaćen za tu skupinu. Kada promotrimo nastajanje stereotipa na ovakav način, čini se da stereotipi govore i otkrivaju više o onome tko stereotip stvara, nego o onome o komu je stereotip stvoren.

Pojam stereotipa ima dugu povijest, a shvaćanje pojedinih stereotipa vremenom se mijenjalo. Stereotipi su već dugo predmet mnogih znanstvenih istraživanja na raznim društvenim područjima. „U vidokrug znanstvenog interesa stereotipi su ušli još u 19. stoljeću.“ (Ograjšek Gorenjak 2014: 31) Ono što o stereotipima bez imalo sumnje znamo jest da nisu statični, već se konstantno mijenjaju na neki način i neprestano se pojavljuju novi, a katkad i nadograđuju ili izmjenjuju već postojeći. U hermeneutičkom smislu, stereotipi su vrsta spoznaje koja se ne temelji na iskustvu, nego na uvjerenju koje prevladava u društvu. Stereotipi se u društvu često shvaćaju kao nešto negativno, a nerijetko i postoje stereotipi koji određenu grupu ljudi „označavaju“ pridajući im negativna obilježja. Unatoč tome, postoje i pozitivni stereotipi, iako su uglavnom nešto rjeđi u društvu (primjerice, da su Bosanci iznimno ljubazan narod). Neovisno o tome je li riječ o pozitivnim ili negativnim stereotipima, nikada se stereotipe ne smije prihvaćati kao sasvim točne. Mnogi se problemi javljaju u društvu kada se stereotipi prihvaćaju kao dogma, odnosno ne propituju se, ne istražuju, nego se shvaćaju kao potpuno istiniti i točni. Takvo bezrezervno prihvaćanje stereotipa može uvelike odrediti naše ponašanje, razmišljanje i stavove prema pojedincima ili skupinama, što može imati negativne posljedice u međuljudskim odnosima (Ograjšek Gorenjak 2014: 40). Pojedini su stereotipi postali društveno prihvaćeni do te mjere da ih uopće ne shvaćamo kao stereotipe, nego ih prihvaćamo kao neosporno znanje. Primjerice, da su Dalmatinci i Crnogorci lijeni. Neki se stereotipi javljaju u obliku šala i viceva, poput onih o „glupim plavušama“. Važno je naglasiti da nijedan stereotip nije prirodan, iako se katkad može činiti takvim. Svi stereotipi nastali su kao posljedica ljudski uvjetovanog razmišljanja i ponašanja. Jednako tako, u društvu (ne)će opstati zahvaljujući našim razmišljanjima i ponašanju. Jednom stvoreni i društveno prihvaćeni stereotipi vrlo će teško, gotovo nemoguće, nestati iz društva. „Stereotipi u konačnici imaju veliki utjecaj na društvo koje

ih je prihvatilo.“ (Ograjšek Gorenjak 2014: 41) Naše ponašanje i prihvaćanje ili neprihvaćanje stereotipa utječe na stvaranje identiteta pojedinaca. To se događa primjerice kada neko dijete po uzoru na nas prihvaća stereotipe, a može se dogoditi i kada se nekom djetetu kao pripadniku određene skupine, pridaju stereotipi.

Iako stereotipi nisu nužno uvijek točni, neovisno o tome jesu li pozitivni ili negativni, pojavljuju se u društvu jer na neki način olakšavaju pojedincima procesuiranje informacija o drugim pripadnicima društva. Uz prethodno posjedovanje nekih informacija o npr. određenoj skupini ljudi, mnogi će se prema toj skupini ponašati u skladu sa spoznajama koje posjeduju o njima (Jonjić 2017: 29). U slučaju kada su stereotipi istiniti, to može olakšati prilagođavanje nekoj skupini; ali u slučaju kada nisu istiniti, može i otežati prilagođavanje. „Stereotipima nazivamo one predrasude kojima se nekoj skupini pripisuju pozitivne ili negativne značajke, koje su zajedničke svim njezinim članovima od kojih se očekuje i određeno zajedničko ponašanje.“ (Stobbe 1996: 420)

2.3.1. Imagologija

Stereotipi ovise o vremenu, kulturi, okruženju, mentalitetu, pojedincima ili skupinama koje ih stvaraju. „Kontinuirani i sustavni interes za pitanje stereotipa pokazala je komparativna književnost unutar koje se razvila posebna grana koja se bavi istraživanjem predodžaba – imagologija.“ (Ograjšek Gorenjak 2014: 31) Ona pripada znanosti o književnosti, a bavi se analizom kolektivnih identiteta, na etničkoj, nacionalnoj, rodnoj, socijalnoj, ali i ostalim razinama.¹ Kao interdisciplinarna grana književnosti imagologija je prepoznala stereotip kao predmet istraživanja koji se konstantno mijenja. „Iako se prvenstveno bavila pitanjima nacionalnih stereotipa, njezini se principi i metode lako mogu primijeniti i na ostale oblike kulturnih stereotipa.“ (ibid.)

Iznimno je važno proučavati stereotipe i zato što se konstantno mijenjaju. Da je stereotipe nemoguće shvaćati kao potpuno točne i nepromjenjive, potvrđuje Ernest Renan u svom djelu *Imagologija: povijest i metoda*, u kojemu je ustanovio da čak i nacionalni stereotipi koji se često shvaćaju kao konstantni i nešto manje skloni promjenama, nisu uvijek isti. Nacija kao pojam sklona je promjenama na temelju društvenih shvaćanja, stoga je nerealno očekivati da se

¹ <https://leksikon.muzej-marindrzic.eu/imagologija/>

stereotipi o pojedinim nacijama neće mijenjati, a neki od njih su se, potvrdio je i Renan, već i mijenjali kroz povijest (prema Ograjšek Gorenjak 2014: 31). Pojam nacije oblikuje i definira društvo, a jednako tako i stereotipe u njima u jednoj mjeri.

2.3.2. Drugost

Riječ je o pojmu koji ukazuje na različitost, a često se veže uz razliku između žena i muškaraca. Drugost najjednostavnije možemo definirati kao nečiju karakteristiku da se po nečemu razlikuje od drugih. Naziv se često pojavljuje u području antropologije kada je riječ o kulturološkim razlikama vezanima uz identifikaciju pojedinca.² Kada se o drugosti govori u području roda i spola, važno je naglasiti da „spolnost nije specifična oznaka koja pripada samo čovjeku, već zajednici svih živih bića. Razlika koja čovjeka odvaja od ostalih bića, izdiže iznad ostalog živog svijeta, je upravo um, razum, intelekt, svijest.“ (Panić 2013: 22) U tom odvajanju, žene su ostale označene kao „druge“ upravo na temelju svoga spola. Iako u reprodukciji u jednakoj mjeri sudjeluju muškarci i žene, za žene se (barem u povijesti) uvijek reprodukcijaska zadaća smatrala primarnom, dok to nije bilo slučaj s muškarcima. Zbog navedenoga i te drugosti i različitosti, žene su uglavnom one koje žele osvijestiti javnost o problematici drugosti. One su te koje su zahtijevale svoja prava, zalagale se za njih, ali jednako tako često sudjeluju u borbi za prava ostalih koji su društveno karakterizirani kao „drugi“, odnosno različiti (ibid.).

O drugosti, kada su u pitanju spolne razlike i odnos društva prema ženama, pisala je, a prva i nazvala žene „drugima“ Simone de Beauvoir. „Ona (žena, op.a.) čak ni u mislima nema utjecaja na tu stvarnost koja je okružuje“, piše Beauvoir (2016: 634) i pojašnjava kako svakodnevne aktivnosti za koje su „zadužene“, žene uče strpljenju i pasivnosti. Riječ je o kuhanju, kada se mora pričekati da voda zakipi; pospremanju, kada se mora pričekati da se odjeća osuši; i sličnim poslovima koje žene svakodnevno obavljaju (ibid.). Upravo zbog toga se žene, smatra Beauvoir, ne znaju dovoljno dobro služiti logikom koju upotrebljavaju muškarci jer je nemaju prilike često koristiti, a pridaju im se zadatci i poslovi „namijenjeni“ njima (primjerice briga o djeci i kućanskim poslovima) jer „Muška rasuđivanja nisu prikladna stvarnosti koju žena proživljava.“ (ibid.: 35) Žene su već tu u podijeli obaveza i poslova predodređene kao „druge“, odnosno dobivaju manje odgovorne zadatke negoli muškarci.

² <http://struna.ihjj.hr/naziv/drugost/21360/>

Simone de Beauvoir također analizira ulogu žene u društvu, njezin položaj i prava u odnosu na muškarca. „Ovaj je svijet oduvijek pripadao muškom rodu, ali nijedno od za to ponuđenih obrazloženja ne čini nam se dovoljnim.“ (ibid.: 79) Kada se dvije ili više skupina ljudi koji su različiti nađe zajedno, uvijek jedna želi nametnuti svoju nadmoć ostalima. „Shvaćamo dakle da je muškarac imao namjeru dominirati ženom, ali koje su mu povlastice omogućile da ostvari tu namjeru?“ (ibid.) Muškarci su se, dakle, trudili ostvariti autoritet nad ženama i biti superiorni u odnosu na njih, no žene „zahtijevaju da ih se prizna kao živa bića ravnopravna s muškarcima, a ne da podčine svoju egzistenciju životu, muškarca svojoj animalnosti.“ (ibid.) Upravo zbog toga što su žene drugačije od muškaraca, a oni su nad njima preuzeli ulogu nadmoćnijih, „žena će potpasti pod kategoriju Drugoga.“ (ibid.: 86) Doista, možemo vidjeti da je situacija takva: „Društvo je oduvijek bilo muško. Politička moć uvijek je bila u rukama muškaraca.“ (ibid.: 87) Žene su se uvijek izdvajale iz političke i bilo koje druge moći jer nisu smatrane jednako vrijednima i sposobnima kao muškarci.

Naglašavanje različitosti i svrstavanje žena u kategoriju „drugih“, odvija se u svakodnevnom životu, već u samim temeljima društva – govornom području. Riječ je o nečemu što učimo od najranije dobi i što zbog toga prihvaćamo kao „normalno“. Primjerice, drugost žena i dominacija muškaraca u društvu može se očitovati na govornoj i pisanoj razini. Možemo započeti s najosnovnijim – već sama riječ „čovjek“ javlja se u muškom rodu. No, to nisu jedini problemi i nelogičnosti s kojima se susrećemo u hrvatskom jeziku. Nakon što su ostvarile pravo na obrazovanje, žene jednakost pokušavaju ostvariti i na drugim područjima, primjerice u jeziku. Feministkinje nastoje uvesti promjene i „oštro napadaju upotrebu tzv. općeg muškog roda i dokazuju da su u njegovu propisivanju glavnu ulogu imali ideologijski razlozi, a ne činjenice da su takve upotrebe ekonomičnije, spretnije i manje nezgrapne kako se često navodi.“ (Bertoša 2001: 70) S leksikom je situacija drugačija jer lakše podliježe promjenama nego gramatička pravila. U žargonu i svakodnevnom govoru česti su i seksizmi o ženama (ibid.).

Klasifikacija ženskih zanimanja također može predstavljati problem. Kada je riječ o titulama i zanimanjima, javljaju se poteškoće s prilagođavanjem muških naziva ženama. Mnogi od tih naziva završavaju nastavkom -ica, koji se ujedno koristi i kada se izvodi umanjenica što se posljedično pokazuje i kao naglašavanje razlike, odnosno drugosti žena kao nekoga, koga se u ovom slučaju može smatrati „manjim“ (Barada, Jelavić 2004: 22). Osim toga, koristi se i u formuliranju naziva zanimanja za žene, što „feministkinje smatraju posebno nepovoljnim i seksističkim“ (Bertoša 2001: 73). Stoga će žene na različitim područjima nakon jednakog obrazovanja i usavršavanja kao i muškarci, imati nazive zanimanja i titula tvorene sufiksom za umanjenice: liječn-ica, učitelj-ica, profesor-ica, magistr-ica, docent-ica. Upravo zbog toga,

pojavljaju se i drugi oblici, odnosno izvedenice muških naziva zanimanja koje su prilagođene ženama, ali ovaj put u drugačijem obliku. Tako postoji psiholog-inja, psihoterapeut-kinja, sociolog-inja... Možemo to smatrati utjecajem feminizma koji pokušava prodrijeti u jezikoslovlje i ostvariti jednakost žena i u ovom području. Protivnici takvog prodiranja u jezik javljaju se „uobličeni i u akademske i stručne odgovore jezikoslovaca koji se pozivaju na čistoću jezika koju je potrebno održavati, na viđenje jezika kao nepromjenjive i 'smrznute' strukture, na stav da jezik ima svoj vlastiti smjer razvoja u koji ne treba svjesno zadirati.“ (Ehrlich i King prema Bertoša 2001: 73) Iz toga je moguće zaključiti kako takve promjene ne mogu lako zaživjeti u jeziku.

Žene su danas prisutne u gotovo svim zanimanjima koja su nekada uglavnom bila „namijenjena“ muškarcima; baš kao što su i muškarci prisutni u zanimanjima za koja se u društvu pretpostavlja da su karakteristično „ženska“. U oba slučaja javlja se problem s nazivom takvih zanimanja. Primjerice, prihvaćamo naziv „medicinska sestra“ za žensku osobu koja se bavi pomoćnim poslovima u području zdravstva, dok je primjeren naziv za mušku osobu koja se bavi istim poslom, nešto teže pronaći. U tom se slučaju često koristi izraz „medicinski tehničar“. Već u samom nazivu možemo vidjeti da riječ „tehničar“ ima korijene u riječi „tehnika“. Zanimanja iz područja tehnike, društveno uvjetovano, namijenjena su muškarcima. No, možemo to shvatiti i kao pokušaj maskulinizacije naizgled „ženske“ struke (sestrinstva).

Premda se u Čl. 3. Ustava Republike Hrvatske, jamči, između ostaloga, ravnopravnost spolova, u ostalim zakonima u pravilu se imenice poput novinara ili studenta navode u muškom rodu, zbog čega se čini da ravnopravnost zagantirana Ustavom nije zaživjela u praksi.³

2.3.3. Rodni stereotipi

Stereotipizacija na temelju roda može se pronaći u različitim profesijama i sferama društva. Prije daljnjeg istraživanja i razmatranja rodnih stereotipa, važno je definirati pojam roda, a uz to i pojam spola. Riječ je o pojmovima koji su vrlo povezani. Spol možemo definirati kao biološku kategoriju pojedinca koja je nepromjenjiva te nas u tom segmentu određuje kao muškarca ili ženu od rođenja, a rod se smatra društvenom kategorijom koja podliježe promjenama ovisno o okolnostima, društvu, pojedincima (Heffer 2007: 165). Nastavno na to, rodne stereotipe možemo

³ <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>

definirati kao unaprijed stvorene vizije o drugima koje se zasnivaju na temelju njihovih rodnih obilježja i uloga koje se u društvu pripisuju pripadnicima pojedinog roda.

Spomenuta Simone de Beauvoir bila je feministica koja se zalagala za ravnopravnost žena i muškaraca, jednaka prava i aktivnost žena u društvu, a pisala je i o razlici između roda i spola, kao i o kategoriji drugosti te svojim radom postavila čvrste temelje za daljnje istraživanje i preispitivanje navedenih pojmova i društvenih pojava. U knjizi *Drugi spol* (2016: 167), između ostaloga, tvrdi da rođenjem svatko postaje ili muškarac ili žena, no unatoč tom biološkom obilježju, tijekom života odabire, odnosno opredjeljuje se za određenu rodnu kategoriju koja je podložna promjenama.

Uloga žena u društvu vremenom se mijenjala. Sufražetski pokret bio je prekretnica u borbi žena za jednakošću i pravom glasa, a put do toga dug i iscrpan. Žene su kroz povijest uvijek nastojale izaći iz domene i obaveza koje su im pripisivane kao „njihove“, odnosno nešto za što su one zadužene jer su žene. Primjerice, dugo je bilo uvriježeno mišljenje, a kod mnogih i dalje je prisutno, da je briga o kući i djeci uvijek bila posao za koji je zadužena isključivo žena, dok se aktivnost u poslovnoj, javnoj i političkoj sferi društva zahtijevala od muškaraca. Puno je vremena prošlo dok žene nisu dobile jednaka prava kao muškarci – za obrazovanje, rad, aktivnost u političkom i javnom životu. Unatoč ostvarenju tih prava, i dalje se o ulozi žene u društvu često raspravlja i vode se brojne polemike.⁴ Čini se kako borba za jednakošću žena i muškaraca još uvijek traje, u nešto promijenjenim okolnostima, a najaktualnija je tema jednakih plaća za obavljanje jednakog rada muškarcima i ženama.

2.3.3.1. Feminizacija novinarstva

Žene su teško stekle mjesto u novinarstvu. Prva hrvatska novinarka, Marija Jurić Zagorka, trudom i radom uspjela se izboriti za svoje mjesto u ovoj struci koja je u počecima bila

⁴ Primjerice, godine 2019. održan je okrugli stol pod nazivom „Žene u hrvatskom društvu“, povodom pokretanja portala Žene i mediji, na kojemu su svoja iskustva iznosile žene iz različitih društvenih područja – politike, znanosti, kulture, gospodarstva, itd. Usp. <https://www.zeneimediji.hr/sto-o-polozaju-zena-u-hrvatskom-drustvu-kazu-nase-istaknute-zene/>

namijenjena isključivo muškarcima.⁵ O tome najbolje svjedoči podatak da je „U SAD-u 1880. godine bilo ukupno 12.308 novinara i novinarki, od čega su samo 288 bile žene.“ (Injac prema Chambers 2004: 5) Osim toga, žene su u novinarstvu u početcima dobivale „lake“ zadatke. One su bile zadužene za pisanje o tzv. *lifestyle* temama, dok su se muškarci bavili ozbiljnijim i političkim temama. Danas to i nije slučaj, s obzirom na to da se nerijetko u *lifesyle* temama na *online* hrvatskim portalima kao autor teksta navodi muško ime.

Drugi svjetski rad donio je promjene u brojim društvenim sferama pa tako i u novinarstvu. Zbog odlaska muškaraca na ratišta, medijski vlasnici nisu imali puno izbora nego li početi zapošljavati žene u redakcije (Injac 2017: 5). Svojim su radom dokazale i svoju sposobnost, a zahvaljujući mogućnostima za obrazovanje, danas žene na fakultetima novinarstva prednjače u odnosu na muškarce, o čemu će riječi biti kasnije u radu.

2.3.4. Profesionalni stereotipi

Profesionalnim stereotipima smatramo sve one stereotipe koji se povezuju uz određenu profesiju i kao takvi prevladaju u društvu. Primjerice, da su liječnici iznimno pametni, menadžeri i odvjetnici puno zarađuju dok su novinari „nepismena piskarala“ koja pišu samo gluposti i nevažne stvari i sl. O tome kakvo je mišljenje o novinarima u hrvatskom društvu i koji su profesionalni stereotipi o novinarima i/ili novinarstvu rašireni, bit će više riječi u nastavku ovoga diplomskog rada – u analizi rezultata provedenoga anketnog istraživanja.

Novinarska struka nije izbjegla generalizacije, a potom ni stereotipizacije u društvu. Uzevši u obzir komentare o novinarima i/ili novinarstvu koji se mogu pročitati u hrvatskim *online* medijima, možemo primijetiti da postoji nekoliko dominantnih stereotipa o novinarima, primjerice: (1) novinari su nepismeni, (2) ne znaju gramatička i pravopisna pravila, (3) pišu o nevažnim temama i sl. Upravo uz potonji često se vežu i rodni stereotipi. Za članke trivijalne *lifestyle* tematike često se smatra da ih pišu isključivo žene. Jednostavnim promatranjem takvih članaka vrlo je lako utvrditi da se u velikoj mjeri u potpisu pojavljuju (i) muška imena, a ne samo ženska.

⁵ Više o životu i radu Marije Jurić Zagorke, kao i o ženama koje se školuju za novinarsko zanimanje, bit će riječi kasnije u radu.

3. Novinarstvo i obrazovanje novinara

Prema službenoj definiciji, novinarstvo je „djelatnost javnog priopćavanja s pomoću javnih glasila“.⁶ Ipak, novina

rstvo je i mnogo više od toga. Osnovna zadaća novinara i primarna uloga novinarstva kao profesije jest pružiti javnosti informacije o svim događajima, novostima i činjenicama koje su u javnom interesu. Svijet medija i mogućnosti koje nam se svakodnevno preko njih pružaju, čak i nameću, omogućava svima da javno iznose svoja razmišljanja i stajališta. Iako svatko, ako to želi, može pisati i objavlјivati javno, ne znači da je svatko novinar.

Novinarstvo se mijenjalo u skladu s razvojem medija, prilagođavalo novom vremenu i drugačijim zahtjevima publike. Iako su prošlost i razvoj novinarstva, kao i sadašnjost i budućnost, puno širi od onoga što se iznosi u ovome diplomskom radu, ovdje je prikazan kratak pregled razvoja novinarstva u prošlosti i iznesene su neke pretpostavke njegova opstanka.

Kriteriji koji se moraju zadovolјiti da bi netko postao novinarom čine se naizgled jednostavnima, no istina je drugačija. Važno je da su novinari pismeni, obrazovani, poznaju pravopisna i jezična pravila, znaju istraživati, prepoznati kada netko laže, otkriti istinu, reagiraju brzo, imaju vještinu da od sugovornika saznaju točno ono što žele, ali i da se pridržavaju profesionalnih standarda novinarstva i etičkih načela propisanih u Kodeksu časti Hrvatskog novinarskog društva.

U vrijeme kada su tiskovine bile najpopularniji medij, bilo je iznimno važno da sve što se šalje u tiskaru za objavu bude točno i istinito – kada se nešto otisnulo na papir, nije bilo mjesta za pogreške niti mogućnosti ispravka. Zato je i bilo važno da novinari zadovolјavaju sve ranije navedene kriterije. Ipak, netočno bi bilo reći da je željena situacija u teoriji bila takva i u praksi.

Kao što je već spomenuto, sve je više žena u novinarstvu. Fakultet političkih znanosti u Zagrebu na studiju Novinarstva ima upisnu kvotu svake akademske godine prema kojoj preddiplomski studij Novinarstva može upisati 120 redovitih studenata i pet stranih studenata.⁷ Diplomski studij Novinarstva može upisati 135 studenata, od kojih je za 125 studenata uvjet da su završili preddiplomski sveučilišni studij Novinarstva ili Komunikologije i 10 studenata koji su

⁶ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=44283>

⁷ https://www.fpzg.unizg.hr/studiji/preddiplomski/upisi?@=2evj8#news_81819

završili neki drugih preddiplomski studij iz područja društvenih znanosti.⁸ Na Fakultetu političkih znanosti u akademskoj godini 2020./2021. na preddiplomskom studiju upisane su 273 studentice i 86 studenata, odnosno ukupno 359 studenata. Na diplomskom studiju upisane su 232 studentice i 58 studenata, ukupno 290 studenata.⁹

Sveučilište Sjever ima svake godine upisnu kvotu od 25 redovnih i 25 izvanrednih studenata za studij Komunikologije, medija i novinarstva. Na preddiplomskom studiju Komunikologije, medija i novinarstva, akademske godine 2020./2021. upisano je ukupno 159 studenata. Od toga je 118 studentica i 41 student. Na diplomskom studiju upisano je ukupno 53 studenta, od čega je 29 studentica i 24 studenta.¹⁰

Na temelju navedenih podataka, vidljivo je da je broj studentica novinarstva veći nego broj studenata. Stoga se otvara pitanje koliko je stereotipizacija novinara povezana s trendom porasta žena u novinarstvu (feminizacijom struke) – o čemu će više biti riječi kasnije u radu.

3.1. Obrazovanje novinara u prošlosti

U *Novinaru*, službenom glasilu Jugoslavenskog novinarskog udruženja, već je 1929. godine Toni Bangolo kritički pisao o kvaliteti novinarstva i obrazovanju novinara, istaknuo potrebu za time da se novinarski kadar na neki način filtrira i dovede na razinu potrebnu tadašnjim tržišnim uvjetima i društvenim zahtjevima te naglasio važnost iskustva prilikom bavljenja novinarstvom (Najbar-Agičić 2017: 46). Smatrao je potrebnim osnovati novinarsku školu koja bi bila zajednička svim Slavenima jer jedan narod ne bi imao dovoljno studenata, a trajala bi četiri semestra. U spomenutom glasilu iznio je i prijedlog sveučilišnog kurikuluma i isticao kako novinari moraju imati široka znanja iz raznih područja (ibid.).¹¹ Iste godine Bangolo je predložio da studij novinarstva sadrži sljedeće predmete: „Logika, Psihologija, Stilistika (vežbe u stilizaciji i kritika stila), Informacija (reporterstvo dopisivanje, intervju), Redakcija (čitanje novina i časopisa, pripremanje materijala, redigovanje i smeštanje materijala, zaključak broja, lomljenje itd. – katkad izdaje se 'domaći list' za vežbu), Povest i tehnika tiska (knjiga, novine, časopis,

⁸ https://www.fpzg.unizg.hr/studiji/diplomski/upisi?@=2exli#news_81817

⁹ Podatke ustupila studentska služba Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu.

¹⁰ Podatke ustupila studentska služba Sveučilišta Sjever u Koprivnici.

¹¹ U konzultacijama s izv. prof. dr. sc. Magdalenom Najbar-Agičić, utvrđeno je kako ovaj prijedlog kurikuluma, kao i mnogi drugi koji su se u tom vremenu pojavljivali, nije bio prihvaćen.

plakat, reklama, ilustracija, propaganda, itd.), Zakon o tisku (pregled raznih zakona), slovenstvo (zemljopis, povest, jezik, religija, kultura, folklor, ekonomija i politika Slavena), Kultura naroda (Povest naroda s posebnim obzirom na duhovni i materijalni napredak), Mnemonika i retorika (Pamćenje i govorništvo. Govor-debata-polemika), Politika (Nacionalna ekonomija, sociologija i diplomacija), Kritika (Slikarstvo, vajarstvo (kiparstvo), teatar, književnost, muzika, pevanje, film – osim predavanja posjećivanje izložbi, galerija, teatra, knjižnica, kina i koncerata, te pisanje ocena. – Teorija je obligatna, a praktični ispit nije obligatan), Kolegij (Kandidati svih semestara sastaju se te razgovaraju po tri sata o svakojakim zadacima, pokazuju svoju naobrazbu, gajeći kolegijalnost i šireći si obzorje), Jezici (Ruski, francuski, nemački, engleski. – Jedan od tih jezika morao bi svaki žurnalista prilično govoriti, a drugi toliko razumeti, da bi mogao lako prevađati na svoj jezik. – Jezici se u školi ne predavaju, a đaci se mogu u kolegiju u njima vežbati. – Poznavanje jezika pak se nakon kratkog praktičnog ispita beleži u svedodžbu.).“ (ibid.)

U međuvremenu su u *Novinaru* objavljivani tekstovi u kojima je uspoređivano stanje novinarstva u zemlji sa stanjem u Sjedinjenim Američkim Državama (Najbar-Agičić 2017: 47). Do 1949. godine nije bilo značajnijih promjena vezanih uz novinarstvo, no očito se shvatila važnost obrazovanja novinarskog kadra, stoga je „Odluka o osnivanju novinarske škole donesena na V. kongresu KPJ nakon rasprave u kojoj su se isticali problemi tiska i 'nedovoljna idejna i stručna izgradnja' kadrova“. (Najbar-Agičić 2017: 49) U skladu s time, u Zagrebu je 15. studenog 1949. otvorena Jednogodišnja Novinarska škola, što je imalo prijelomni značaj za novinarsku struku. Do toga je došlo jer je prepoznata potreba za sustavnim obrazovanjem novinara. Ta je odluka bila važna za društvo – to je značilo da će se novinari moći sustavno obrazovati prije nego se počnu baviti novinarstvom. U kurikulumu spomenute Škole bili su: „Historija KPJ, Politička ekonomija, Dijalektički materijalizam, Ekonomska i politička geografija, Narodni jezik s osnovama književnosti, Historija naroda FNRJ, Jedan strani jezik, Publicistika i stenografija, niz predavanja o socijalističkoj izgradnji FNRJ, kulturi umjetnosti i prosvjeti, novinarske prakse.“ (ibid.) Uz to, predviđeno je i održavanje i kraćih tečajeva. Iako se na prvi pogled činila obećavajućom, Jednogodišnja Novinarska škola u Zagrebu doživjela je neuspjeh. Iduće akademske godine pokrenuta je Viša novinarska škola u koju je upisano 50 polaznika. Oni su imali završenu srednju školu, a činilo se da je to preduvjet za njihovo daljnje obrazovanje i razvoj. Predmeti koje je nudila Viša novinarska škola bili su: „Dijalektički materijalizam s historijom filozofije, Politička ekonomija, Historija međunarodnog radničkog pokreta s historijom KPJ, Opća historija s diplomatskom historijom, Historija umjetnosti, Narodni jezik sa stilistikom i književnošću, Ekonomska geografija, Uvod u pravo, Žurnalistika, Strani jezici (engleski, ruski, francuski), Stenografija, Fotografiranje, Daktilografija,

Predvojnička obuka.“ (Najbar-Agičić 2017: 50) I Viša novinarska škola u Zagrebu prekinula je rad, a desetak godina kasnije (1963.) pokrenuta je „interna jednogodišnja 'Vjesnikova' novinarska škola koja je upisala tri naraštaja tijekom 1960-ih.“ (Najbar-Agičić 2017: 51) Cilj te škole bio je obrazovati one koji su željeli biti novinari tako da steknu potrebna znanja i sposobnosti za bavljenje novinarstvom. Obrazovanje se vršilo kroz teorijski i praktični rad u kojemu su se polaznici upoznavali s radom redakcije, a oni najuspješniji nakon završetka su dobili posao u *Vjesniku*.¹²

Prvi studij Novinarstva osnovan je 1971. godine u Zagrebu, na Fakultetu političkih znanosti. Kasnije se studij novinarstva razvijao u skladu s potrebama tržišta kako bi studenti nakon završetka studija bili što konkurentniji na tržištu. Studenti danas imaju mogućnost osim teorijske nastave, stjecati znanja i u praksi kroz studentski radio, televiziju i tiskovinu (Peruško et al. 2011: 126).

Početnom fazom obrazovanja novinarskog kadra smatra se i Novinarska radionica Hrvatskog novinarskog društva koja je s aktivnostima započela 1997./1998. godine. Naime, prvi donatori koji su prepoznali koliko je važno ulagati u obrazovanje novinara bili su Institut Otvoreno društvo i nizozemska organizacija Press Now (Peruško et al. 2011: 120). Kao što je ranije spomenuto, navedena radionica održavana je u okviru Hrvatskog novinarskog društva, s ciljem da se u većoj mjeri obrazuju i osposobe za rad novinari. Kroz „Četiri ciklusa Novinarske radionice, mladi su novinari imali deset tematskih ciklusa, i to: primjena računala u novinarstvu, povijest hrvatskog novinarstva, kako biti bolji pisac, izvori informacija, istraživačko novinarstvo, napredak novinarske tehnike, uređivanje i selekcija, etika i medijske slobode, pravna regulativa i odnos vlasti i novinara.“ (ibid.) Predavanja su održavali profesori iz SAD-a, Europe i Hrvatske, a u Novinarskoj radionici je sudjelovalo i uspješno je završilo 150 polaznika (ibid.). U Novinarskoj radionici naglasak je bio na obrazovanju mladih novinara, a s obzirom na uspješan ishod radionica, Hrvatsko novinarsko društvo odlučilo je nastaviti s obrazovanjem novinarskog kadra. Kao svojevrsni nastavak Novinarske radionice slijedio je Međunarodni centar za obrazovanje novinara koji su osnovali Hrvatsko novinarsko društvo i Institut Otvorenog društva u suradnji s Gradom Opatijom 25. listopada 1998. godine (ibid.). Tadašnja članica Izvršnog odbora Otvorenog društva, Slavica Singer, povodom otvorenja istaknula je kako je riječ o instituciji koja za cilj ima promicanje razvoja civilnog društva. Kako bi obrazovanje novinara

¹² <https://www.hnd.hr/za-dobro-novinarstvo-danas-ima-vise-prostora>

bilo što kvalitetnije, ostvarena je i međunarodna suradnja koja je omogućavala novinarima i urednicima putovanja u zapadne zemlje, posebice u Ameriku, gdje su stjecali nova znanja, iskustva i vještine. Osim toga, 2000. godine, Centar je uspostavio, između ostaloga, „suradnju s Francuskim veleposlanstvom i Visokom školom novinarstva u Lilleu, s Thompson Foundation iz Velike Britanije te s talijanskom nevladinom udrugom Unidea i Institutom *Jacques Maritern* Sveučilišta u Trstu.“ (ibid.)

Visoka škola novinarstva osnovana je 2007. godine od strane NCL medijske grupe. Ono što je bilo posebno u toj školi jest da su studenti imali mogućnost od prvog dana osim teorijskih znanja, stjecati i praktična znanja u nekim od medija koji su bili pripadnici spomenute grupacije. U toj je školi naglasak bio na važnosti praktičnog rada (Peruško et al. 2011: 127).

3.2. Obrazovanje novinara danas

U prethodnom poglavlju možemo vidjeti kako se obrazovanje novinara mijenjalo u skladu s okolnostima i potrebama u društvu. Iako je u međuvremenu bilo još mnogih kurikuluma i predmeta koje su novinari učili prije nego li su se počeli baviti novinarstvom, za usporedbu ćemo navesti suvremene studije novinarstva i kolegije koji se izvode na pojedinim hrvatskim sveučilištima na studiju novinarstva. Studij novinarstva danas se sastoji od preddiplomskog koji traje tri godine i diplomskog studija koji traje dvije godine. U tih pet godina na svim fakultetima i sveučilištima na kojima se izvode navedeni studiji, popis kolegija vrlo je različit.

Fakultet Hrvatskih studija osnovan je krajem 1990-ih godina, a na njemu postoji studij Komunikologije. Na tom studiju studenti, između ostalih, imaju i kolegije vezane uz novinarstvo, a neki od njih su Oblici novinarske komunikacije, Uvod u novinarstvo, Novinarska etika, Digitalno novinarstvo i drugi.¹³

Sveučilište u Dubrovniku ima preddiplomski studij Mediji i kultura društva. Osim teorijskih znanja koja studenti na studiju stječu, imaju mogućnost rada u praksi na studentskom radiju i u studentskom magazinu *Punkt* (Peruško et al. 2011: 127).

Predugo bi trajala analiza svih kolegija koji se izvode na svakoj godini na studiju Novinarstva i svakom drugom fakultetu, stoga ću za Fakultet političkih znanosti i Sveučilište Sjever izdvojiti samo neke kolegije s preddiplomskog i diplomskog studija. Na studiju Novinarstva na

¹³ <https://www.hrstud.unizg.hr/preddiplomski/dvopredmetni/komunikologija>

zagrebačkom Fakultetu političkih znanosti, studenti na trećoj godini preddiplomskog studija mogu se opredijeliti za neki od ovih smjerova: tisak, odnosi s javnošću, televizija, novi mediji; a na diplomskom za odnose s javnošću, medije i novinarstvo te političku komunikaciju. Neki od kolegija koje su studenti Novinarstva na spomenutom studiju na preddiplomskoj razini slušali jesu: Akademsko pisanje, Komunikologija, Metode istraživanja, Uvod u novinarstvo, Mediji i javnost, Uvod u medijske sustave, Statistika, Televizijsko novinarstvo, Radijsko novinarstvo, Hrvatski jezik i novinarska stilistika, Medijska politika i medijska regulacija, Novinarska etika, Oblici novinarskog izražavanja; dok su među izbornim kolegijima ponuđeni Uvod u sociologiju, Antička i srednjovjekovna politička filozofija, Mediji i nasilje, Političko odlučivanje, Vizualna kultura i drugi.¹⁴ Na istom fakultetu, na diplomskoj razini studija, studenti će slušati neke od sljedećih obveznih kolegija: Mediji i publika, Metode istraživanja medijskog teksta, Teorije masovne komunikacije, Hrvatski kao medijski jezik; a kao izborne: Medije, demokraciju i participaciju, Pravo javnih medija, Europsko političko mišljenje i druge.¹⁵

Studij Novinarstva na Sveučilištu Sjever počeo je s izvođenjem akademske godine 2012./2013. Kasnije je pokrenut i diplomski studij Novinarstva, a oba su studija s vremenom preimenovana u preddiplomski/diplomski studij Komunikologije, medija i novinarstva. Studenti ovog studija također imaju mogućnost stjecanja znanja i u praksi. Svoje vještine i znanja naučena u teoriji mogu uvježbati na studentskom radiju Pressedan i istoimenom portalu. Studenti prema sadašnjem programu na preddiplomskom studiju Komunikologije, medija i novinarstva kao neke od obveznih kolegija slušaju Hrvatski jezik u medijima, Informatiku, Komunikologiju, Uvod u medije, Suvremenu povijest, Novinarske žanrove, Političke pojmove i ideje, Intervjuiranje, Javno mnijenje, Web dizajn, Korporativne komunikacije, Mrežno novinarstvo; a kao neke od izbornih Uvod u tisak, Uvod u radio i televiziju, *Infotainment* i nove trendove u medijima, Dizajn u novinama i magazinima i druge.¹⁶ Na diplomskom studiju Komunikologije, medija i novinarstva, studenti kao neke od obveznih kolegija slušaju Teoriju suvremenih medija, Politiku i medije, Psihologiju medija, Tehnološke inovacije i novinarstvo, Medijsku recepciju; a kao neke

¹⁴ <https://www.fpzg.unizg.hr/studiji/preddiplomski/novinarstvo>

¹⁵ <https://www.fpzg.unizg.hr/studiji/diplomski/novinarstvo>

¹⁶ https://www.unin.hr/wp-content/uploads/IZVEDBENI_PLAN_KMN-20_21-1.pdf

od izbornih imaju ponuđene Rodne stereotipe i novinarstvo, Novinarstvo i kulturu, Suvremenu vanjsku politiku i diplomatske protokole i druge.¹⁷

Možemo zaključiti kako je popis kolegija koji se izvode na svim razinama oba fakulteta koji su uzeti za primjer zaista raznolik i obuhvaća različita područja – od stilistike, povijesti, suvremenih medija, politike, do različitih stručnih segmenata novinarstva. Važno je također naglasiti kako Sveučilište Sjever ima jasno odijeljen studij Novinarstva od studija Odnosa s javnošću. Iako se te dvije profesije često povezuju, postoji bitna razlika među njima jer su novinari ipak čuvari demokracije, što ne bi mogli biti da nisu objektivni i nepristrani.

Popis kolegija mijenja se u skladu s potrebama tržišta kako bi studenti bili što bolje pripremljeni za rad u dinamičnom medijskom sektoru. No, iako u Republici Hrvatskoj postoji više studija novinarstva i/ili onih povezanih s novinarstvom, čini se kako profesionalne kompetencije novinarskog kadra nisu baš na zavidnoj razini, odnosno – da ima još dosta prostora za napredak.

3.3. Hrvatsko žensko novinarstvo

Tek za vrijeme vladavine bana Ivana Mažuranića u 19. stoljeću ženama je obrazovanje postalo dostupnije. Muškarci su bili ti koji su se obrazovali, dok su žene bile predodređene za ispunjavanje uloge majke i kućanice (Dujčić, Trgovac Martan i Popratnjak 2016: 45). „Donošenjem prvoga hrvatskog školskog zakona ban Mažuranić pokrenuo je pozitivne promjene u korist žena – za svu djecu obvezna postaje četverogodišnja pučka škola, te se izjednačavaju prava učitelja i učiteljica, čak i u pogledu plaća.“ (ibid.) Iako je spomenuti zakon u teoriji djelovao obećavajuće i ženama tog doba ulio nadu da je rodnoj nejednakosti došao kraj, situacija je u praksi bila ipak drugačija pa su žene i dalje primale manje plaće u odnosu na svoje kolege (ibid.).

Obrazovanje žena u drugom dijelu 19. stoljeća bilo je usmjereno najprije na zanate i poslove vezane uz brigu o obitelji i kućanstvu. Godine 1868. u Zagrebu je primjerice osnovana prva viša djevojačka škola u kojoj su polaznice mogle naučiti šivati i crtati. Kasnije, 1885. godine, ta škola postaje Ženska obrtna (industrijska škola) koja je polaznice učila obavljanju kućanskih poslova (ibid.) „S vremenom im se otvaraju vrata glazbenih škola, a osniva se i primaljsko učilište u

¹⁷ https://www.unin.hr/wp-content/uploads/IZVEDBENI_PLAN_NOVD-20_21-Diplomski.pdf

Zagrebu.“ (ibid.) I svojevrsna ženska škola (Privremeni ženski licej) započela je s radom, a u njoj su profesorice bile Marija Jambrišak, Kamila Lucerna, Štefa Iske i Natalija Wickerhauser (ibid.). Upravo su se one zalagale za školovanje žena pa su žene na Sveučilištu u Zagrebu mogle pratiti nastavu „od 1895. kao izvanredne slušateljice, a od 1901. godine kao redovne studentice.“ (ibid.) Može se činiti kako se nazirao kraj borbi za jednakost u obrazovanju, a potom i zaposlenju žena, no bilo je to još daleko od ostvarenja tog cilja. Iako su se žene s vremenom odmaknule od zanimanja kućanice i majke te su postajale i učiteljice, određena su zanimanja za njih i dalje bila zabranjena. „Nisu primjerice smjele raditi na višim činovničkim mjestima u sudstvu, državnoj upravi, bankarstvu.“ (ibid.). Čak i kada bi se zaposlile na nešto „cjenjenijim“ poslovima, i dalje su se susretale s diskriminacijom, ovaj put u obliku potplaćenosti u odnosu na muškarce koji obavljaju isti posao za koji primaju veću plaću u odnosu na svoje kolegice (ibid.).

Ranije u ovome diplomskom radu bilo je riječi o tome kako su se žene uspjele „probiti“ u novinarsku profesiju koja je prije bila „namijenjena“ muškarcima. Već nam sama ta činjenica govori da postati novinarom nije bilo nimalo jednostavno, a u društvu su se mnogi prema novinarima odnosili s poštovanjem. Prva hrvatska novinarka, Marija Jurić Zagorka, najjasnije je osjetila koliko je zahtjevan i težak put uspinjanja u profesiju koja u tom vremenu nije bila namijenjena ženama. Problemi (primjerice, neprihvatanje žena u novinarstvu) s kojima se Zagorka susretala u svojoj novinarskoj karijeri ujedno su i problemi u hrvatskom društvu vezani uz mogućnost obrazovanja i zapošljavanja žena u vremenu kada se tek počelo govoriti o tome.¹⁸ „Oni u opoziciji izrabit će vas, a kada vas više neće trebati, onda će vas odbaciti na ulicu. Vi ćete u starosti tako ostati bez rada i bez kruha“ (Jurić Zagorka prema Trgovac Martan 2015: 6) – tako je barun Geza Rauch poručio Mariji Jurić Zagorki na početku njezinoga novinarskog pothvata (ibid.). Problemi s kojima se pritom susretala nerijetko su bili vezani uz muškarce koji su bili na vodećim pozicijama u redakciji, a držali su se nadmoćno u odnosu na žene. Od žena se u takvim profesijama očekivalo da dokažu kako su dovoljno sposobne za rad i obavljanje novinarskih zadataka. Zahvaljujući biskupu Josipu Jurju Strossmayeru Zagorka je zaposlena u *Obzoru*. Njezini autobiografski zapisi otkrivaju kako je najviše problema na poslovnom području imala s direktorom Dioničke tiskare, koja je bila zadužena za tiskanje *Obzora*. Riječ je o Šimi Mazzuri, a

¹⁸ Detaljnije je o problemima s kojima se Marija Jurić Zagorka susretala tijekom svoje novinarske karijere, posebice na početku, pisala Slavica Trgovac Martan u završnom radu „Prikaz novinarskog stvaralaštva Marije Jurić Zagorka u autobiografskim zapisima“, obranjenom na Sveučilištu Sjever 2015. godine.

u svim neslaganjima s njime, na Zagorkinoj strani je bio biskup Strossmayer. Kasnije se Zagorka dokazala svojim radom pa je i Mazzura prihvatio njezinu sposobnost i došlo je do zatišja u njihovom neslaganju. Zbog sposobnih i upornih novinarki koje su dokazale svoje mogućnosti, žene su ipak uspjele pronaći svoje mjesto u novinarstvu.

Kada se usporede žene u novinarstvu u 19. stoljeću i danas, nevjerojatno je do kolike je promjene došlo. Od toga da je novinarstvo bilo profesija namijenjena muškarcima u kojoj žene nemaju što raditi, do toga da je danas novinarstvo postalo izrazito feminizirana struka. Primjerice, u akademskoj godini 2020./2021. na Fakultetu političkih znanosti na smjeru Novinarstva upisano je na preddiplomskom studiju 76,05% studentica i 23,95% studenata. Na diplomskoj razini studija upisano je 80% studentica i 20% studenata. Na Sveučilištu Sjever, smjeru Komunikologija, mediji i novinarstvo, u istoj akademskoj godini upisano je 74,22% studentica i 25,78% studenata na preddiplomskoj razini studija i 54,72% studentica i 45,28% studenata na diplomskoj razini studija.¹⁹

3.3.1. Uspješne hrvatske novinarke

Položaj žena u društvu oduvijek se razlikovao u odnosu na muškarce. Glavnom obvezom žena u društvu smatrala se briga o kući i djeci. Za sve ono što nije bilo u tim okvirima, žene su se morale izboriti i pritom nerijetko nailazile na negodovanje društva, kao i različite oblike rodne diskriminacije. Novinarstvo je u prošlosti bilo „muška“ profesija, stoga je svaka žena koja mu je pokušala pristupiti bila smatrana uljezom. Danas je situacija toliko drugačija da bismo mogli reći kako u novinarskoj profesiji dominaciju preuzimaju novinarke. Neke od njih zaslužile su biti posebno istaknute jer su svojim radom ostavile neizbrisiv trag u povijesti hrvatskoga (ženskog) novinarstva.

Kada je riječ o ženama u hrvatskom novinarstvu, neizbježno je najprije spomenuti Mariju Jurić Zagorku koja je postigla ono što se činilo nemogućim. Svojim radom i upornošću uspjela je postati prva žena koja se probila u mušku profesiju – prva hrvatska profesionalna novinarka. Njezin put do novinarske profesije nije bio nimalo lak. Svoje tekstove u đaćkom listu *Zagorsko proljeće* potpisivala je pseudonimom M. Jurica Zagorski, a surađivala je i na izdavanju

¹⁹ Usp. bilj. 8. i 9.

Hrvatskog branika i *Posavske Hrvatske* s nepotpisanim tekstovima.²⁰ U redakciji zagrebačkih dnevnih novina *Obzor* bila je zaposlena od 1895. do 1910. godine, kada je svojim radom od anonimne novinarke i novinarke potpisane pseudonimom, napredovala do novinarke koja izvještava o važnim političkim zbivanjima u cijeloj regiji te je postala i prva žena koja je izvještavala iz Hrvatskog sabora. Izuzev novinarske karijere, Zagorka je napisala i brojne romane.²¹ Njezin rad i dalje je predmet mnogih istraživanja i analiza, a osim novinarskog i književnog angažmana, važan je i feministički. Tijekom svog života i karijere zalagala se za jednaka prava žena, bila suosnivačica Društva hrvatskih književnica²², pisala i u ženskim listovima. Pokrenula je dva ženska lista u kojima je bila urednica i autorica – *Ženski list* i *Hrvaticu*, kojoj je bila i nakladnica.²³ Danas Hrvatsko novinarsko društvo dodjeljuje nagradu koja nosi ime Marija Jurić Zagorka za najbolje novinarske radove.

Maja Miles također je hrvatska novinarka koja se izborila za ugledno mjesto u ovoj profesiji. Bila je iznimno dobro upućena u pravo i pravne procese, što je uspjela približiti i široj javnosti. Spekatar tema kojima se bavila bio je širok, od politike, liječničkih postupaka, pravosudnih procesa – uvijek je bilo riječi o situacijama i događajima koji su od javnog interesa. U punom smislu riječi pridržavala se profesionalnih standarda novinarstva, iako su oni koje danas poznajemo, sustavno opisani tek 2005. godine zahvaljujući Stjepanu Maloviću, autoru knjige *Osnove novinarstva*. Informacije koje je Maja Miles iznosila u javnost bile su provjerene i točne, a ona na iznimno visokoj razini profesionalizma.²⁴ O tome koliki je trag Maja Miles ostavila u povijesti hrvatskog novinarstva najbolje govori činjenica da Ženska mreža Hrvatske dodjeljuje nagradu koja nosi njeno ime „za nastojanja i uspjehe u afirmaciji žena i ženskih prava u hrvatskim medijima.“²⁵

I Jasna Babić jedna je od istaknutijih hrvatskih novinarki uz čije se ime gotovo uvijek pojavljuje i pridjev „neustrašiva“. Izvještavala je i pisala o temama iz različitih područja pa se u njenom radu pronalaze tekstovi vezani uz ratno izvještavanje, kulturni i društveni život te naposljetku razotkrivanje kriminala u društvu. Svoje novinarske vještine koristila je i za pisanje

²⁰ <https://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=155>

²¹ <https://ravnopravnost.gov.hr/vijesti/biografija-marija-juric-zagorka-2297/2297>

²² *ibid.*

²³ <http://zagorka.net/biografija/>

²⁴ <https://www.h-alter.org/vijesti/maja-miles-za-odgovorno-gradjanstvo>

²⁵ <https://www.h-alter.org/vijesti/maja-miles-za-odgovorno-gradjanstvo>

knjiga koje su bile uglavnom društveno važne tematike. Napisala je dvije knjige, *Zagrebačka mafija* i *Urota Blaškić*, a obje su imale velik odjek u javnosti. U prvoj je razotkrila, javno prozvala i izrekla imena svih onih u „zagrebačkom podzemlju“ za koje se zna da se bave kriminalom.²⁶ U knjizi *Urota Blaškić* pisala je o dugotrajnom sudskom procesu na haškom sudu protiv generala Hrvatske vojske i Hrvatskog vijeća obrane, Tihomira Blaškića, gdje je analizirala i iznijela sve nelogičnosti i problematiku toga sudskog procesa.²⁷ Zbog svega navedenoga, Jasna Babić smatra se sinonimom istraživačkog novinarstva u Hrvatskoj.

Mirjana Rakić diplomirana je novinarka koja je tijekom svoje karijere izvještavala o različitim događajima na području vanjske politike, a razgovarala je i s brojnim svjetski važnim osobama kao što je primjerice bila britanska premijerka Margaret Thatcher. Bavila se temama koje su bile u javnom interesu, stoga je njezin rad u javnosti shvaćen i cijenjen kao izrazito profesionalan. Prilično velik dio svoje karijere provela je na HRT-u, a bila je i na pozicijama Predsjednice Vijeća za elektroničke medije, ravnateljica Agencije za elektroničke medije i predsjednica Vijeća časti Hrvatskog novinarskog društva. Između ostalih, dobitnica je i nagrade za životno djelo Otokar Keršovani.²⁸

Ivana Paradžiković bila je do 2021. godine urednica emisije „Provjereno“ koja se već godinama emitira na Novoj TV, a postala je sinonim za istraživačko novinarstvo u Hrvatskoj. Svi istraživački novinari koji su dio spomenute emisije, javnosti donose teme od javnog interesa te se bore za prava „običnog“ čovjeka. Ema Branica također je dio redakcije „Provjereno“, a diplomirala je na Fakultetu političkih znanosti. Bila je urednica, voditeljica i novinarka.²⁹ I Maja Medaković svoje znanje stekla je na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu, smjerovima Televizije i Odnosa s javnostima. Teme kojima se najčešće bavi u „Provjerenom“ vezane su uz zdravstvo i zdravstveni sustav, a jednako tako i one iz socijalnog područja.³⁰ Ana Malbaša nakon završetka studija komunikologije na Hrvatskim studijima, pohađala je i uspješno završila međunarodnu radionicu istraživačkog novinarstva Balkan Investigative Reporting Network (BIRN). Područje kojim se najviše bavi vezano je uz politiku, korupciju i radnička prava.³¹

²⁶ <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/umrla-novinarka-jasna-babic---494486.html>

²⁷ <https://antikvarijat-bono.com/kategorije/povijest-publicistika/urota-blaskic/>

²⁸ <https://obljetnica.hrt.hr/leksikon/r/rakic-mirjana/>

²⁹ <https://novatv.dnevnik.hr/informativni/provjereno/likovi/ema-branica>

³⁰ <https://novatv.dnevnik.hr/informativni/novinar/maja-medakovic>

³¹ <https://novatv.dnevnik.hr/informativni/provjereno/likovi/ana-malbasa>

Reporterka i novinarka Matina Tenžera diplomirana je novinarka s Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu. Prve novinarske korake učinila je na studentskim medijima u sklopu fakulteta, a danas u emisiji „Provjereno“ donosi nevjerojatne priče.³² Istraživačko novinarstvo zahtijeva iznimnu predanost, vještinu, znanje i hrabrost. Kada se takvim oblikom novinarstva bave žene koje prvotno nisu imale svoje mjesto u novinarstvu, nego su se za njega izborile, to mnogo govori o sposobnostima tih novinarki.

3.3.2. Stereotipi s kojima se susreću novinarka

Kao što je već spomenuto, žene u novinarstvu nisu bile prisutne od samih početaka. Za svoje mjesto u ovoj profesiji morale su se izboriti, a nakon toga bile su primorane neprestano dokazivati svoje sposobnosti.

Nerijetko se novinarka susreću s rodnim stereotipima jer se općenito smatra da uglavnom pišu o nevažnim *lifestyle* temama. No, svakodnevnim praćenjem takvih tekstova u hrvatskim *online* medijima lako je vidljivo i provjerljivo da takve tekstove veliki dijelom potpisuju (i) muškarci, a ne samo žene; baš kao što se, i sasvim suprotno, ženska imena mogu pronaći na tekstovima ozbiljne tematike.

Nedavno preminuli zagrebački gradonačelnik Milan Bandić bio je, između ostalog, u javnosti poznat po brojnim izjavama i neprimjerenim komentarima upućenim novinarkama, koji upravo podržavaju raširene stereotipe o njima. Primjerice, novinarka je jednom rekao da „grakću“ (što je izraz primjeren za opis radnje kada ptice, životinje, proizvode zvukove)³³, a jednu je novinarku na konferenciji za medije nakon njezinog pitanja o tome nije li ga sram što je cijeli Novi Zagreb prekriven smećem, napao da je ona ta koja ne odvaja otpad i još dodao da joj se to vidi po očima.³⁴ I uz rektora Zagrebačkog sveučilišta Damira Borasa veže se nekoliko seksističkih izjava o ženama, poput one na dodjeli diploma vojnog učilišta dr. Franjo Tuđman kada je kadetkinju, proglašenu najboljom u generaciji, zamolio da skine masku uz komentar da nije samo pametna, nego i lijepa; ili kada je na dodjeli rektorovih nagrada studenticama

³² <https://novatv.dnevnik.hr/informativni/provjereno/likovi/matina-tenzera>

³³ <https://faktograf.hr/2019/01/08/pobrojali-smo-sve-uvrede-koje-je-milan-bandic-u-55-minuta-uputio-novinarima/>

³⁴ <https://www.index.hr/vijesti/clanak/video-prisjetite-se-kako-je-bandic-vrijedjao-novinarke-i-lupetao-strane-jezike/2257776.aspx>

napomenuo da ne zaborave imati djecu.³⁵ U 21. stoljeću poražavajuće je da bilo tko u javnom prostoru, a posebice osobe na takvim pozicijama, plasiraju takve komentare.

³⁵<https://www.srednja.hr/faks/borasu-nije-prvi-put-nabrojali-smo-5-incidenata-kojima-se-neprimjereno-odnosio-prema-zenama/>

4. Izazovi suvremenog novinarstva

Sve promjene i događaji koji su vezani uz novinarstvo, a odvijali su se u prošlosti ostavili su traga na toj profesiji i njezinoj percepciji u društvu te su postali svojevrsni preduvjet za razvoj i poimanje suvremenog novinarstva. Novinarstvo kao profesija konstantno se susreće s različitim izazovima. Zakonima i propisima na razini države, ali i onim internima unutar struke, cilj je bio urediti novinarstvo kao profesiju i postaviti je na čvrste temelje kojih se moraju pridržavati svi koji pomišljaju na to da budu novinari. Stjepan Malović u knjizi *Osnove novinarstva* (2005) postavio je i definirao standarde profesionalnog novinarstva kojih bi se svi novinari morali pridržavati. Tabloidizacijom, senzacionalizmom i borbom za opstanak na tržištu koji su svakodnevno prisutni u medijima, čini se kako ti standardi, kao i mnogi drugi kriteriji koji trebaju biti zadovoljeni, bivaju zanemarenima. Možda je nepotrebno naglasiti da je i povjerenje građana u medije zbog svega toga poljuljano te su potrebne velike promjene kako bi se to popravilo.

4.1. Cenzura i autocenzura

Cenzurom smatramo sustav mjera koje provode i/ili nadmeću vladajući (Crkva, političari i druge vlasti) s ciljem sprječavanja objavljivanja sadržaja koji se u bilo kojoj mjeri može smatrati neprikladnim za plasiranje u društvo, iz bilo kojih razloga.³⁶ Postojala je još u 4. stoljeću, kada su je provodili crkveni poglavari, a kasnije su tu ulogu preuzele državne vlasti. Izumom tiska cenzura je postala još važnija te je sva kontrola cenzoriranja tiskovina bila usmjerena upravo na novine (Najbar-Agičić 2015: 32). Kasnije se cenzura provodi i na drugim područjima javnog i kulturnog života pa cenzurirane bivaju kazališne predstave, knjige, izložbe i sl. Cenzura se provodila do te mjere da su knjige koje su se smatrale neprikladnima bile spaljivane, tiskare su morale imati dozvolu za tiskanje, izdani su popisi zabranjenih knjiga, a postojali su i pokušaji da se cenzuriraju, odnosno unište, već objavljene knjige (Najbar-Agičić 2015: 33). U 5. stoljeću prije Krista u Ateni je zabilježen slučaj spaljivanja knjige. Riječ je o knjizi *O bogovima filozofa* čiji je autor bio Protagora. On u knjizi iznosi sumnje u postojanje bogova, zbog čega je protjeran iz Atene, a spomenuta knjiga je javno spaljena (Heđi 2018: 4).

³⁶ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=11246>

Pojam vrlo blizak prethodnomu je autocenzura. Njome smatramo cenzuriranje samoga sebe, odnosno kada, primjerice, novinar sam odluči ne objaviti nešto jer očekuje da takva objava ne bi bila po volji nekome od moćnika.³⁷ Jedan od boljih primjera autocenzure bio je vidljiv upravo u suvremenom hrvatskom novinarstvu – mediji se financiraju zahvaljujući oglašivačima, među kojima je bio i Agrokor, odnosno Konzum kao jedna od podružnica, a zbog čega su novinari pažljivo birali riječi o vlasniku koncerna Ivici Todoriću, svjesni koliko bi povlačenje oglasa utjecalo na prihod³⁸; postupno, kako su se otkrivale malverzacije i slabio utjecaj Ivice Todorića, mediji su konačno više kritički pristupili izvještavanju o njemu.³⁹

Od kraja 80-ih i početka 90-ih godina novinari su odlučnije reagirali na pritisak cenzure jer su odbijali prenositi poruke vladajućih (Grmuša 2012: 3), zbog čega upravo osamostaljenje Hrvatske možemo smatrati prekretnicom u nastojanju zaustavljanja cenzure (ibid.). Usprkos tomu, cenzura se i dalje događa i u suvremenom svjetskom novinarstvu⁴⁰, što ima negativne posljedice i za novinarstvo i za društvo jer sprječava novinare da istinito i objektivno izvještavaju javnost. Autocenzuru zato smatramo opasnijom pojavom od cenzure jer novinari sami odlučuju da je „bolje da nešto prešute“, dok u slučaju cenzure protiv njihove volje tekstovi i objave bivaju „korigirani“ i prilagođeni tako da odgovaraju nekome na vlasti. Velika se promjena dogodila 1990. godine kada su novinari iz Hrvatske odlučili napustiti Društvo novinara Jugoslavije i potom osnovali Društvo novinara Hrvatske, koje će kasnije biti preimenovano u Hrvatsko novinarsko društvo (ibid.). Osamostaljenje Hrvatske pratili su svi mediji, a činilo se to

³⁷ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=4713>

³⁸ Pisala je o tome Vidica Knežić u završnom radu „Usporedna analiza pisanja odabranih dnevnih novina o krizi u poznatom hrvatskom koncernu“, obranjenom 2018. godine u Zagrebu na Preddiplomskom stručnom studiju Novinarstvo. Provela je analizu sadržaja objavljenog u *Večernjem listu*, *Jutarnjem listu*, *Slobodnoj Dalmaciji* i *Novom listu* vezanom uz Agrokor. Analiza sadržaja provedena je u vremenu kada su se počele otkrivati Todorićeve „tajne“, a rezultat je bio da se u početku krize pojavljivao manji broj tekstova koji su bili neutralne ili pozitivne tematike, dok se kasnije broj tekstova povećava, a tematika postaje negativnija.

³⁹ Sada se izvještava o svemu u slučaju Ivice Todorića pa je u vrijeme pisanja ovoga diplomskog rada jedna od većih vijesti vezana uz njega bila da ga se tereti za kaznena djela s mjenicama „teška“ 18 milijardi kuna, o čemu su izvještavali svi vodeći mediji u Hrvatskoj.

⁴⁰ Kao primjer cenzure „modernog doba“ možemo izdvojiti napad na *Charlie Hebdo*, francuski časopis koji je objavio karikature proroka Muhameda, nakon čega su reagirali pripadnici Islama. Neki do te mjere da je došlo do terorističkog napada u kojemu je bilo i poginulih. Iz ovog primjera možemo vidjeti da u novijem vremenu za cenzuru nisu zaslužni samo oni na vlasti, već i javnost ima svoju ulogu u tome.

kao nada da će u novoj državi mediji biti neovisni i slobodni. O problemima na koje je nailazila novinarska profesija govorili su mnogi, a među njima i Tanja Grmuša u radu „Dva desetljeća hrvatskog novinarstva: analiza prošlosti i izazovi budućnosti“, u kojemu je iznijela pregled situacije u hrvatskom novinarstvu za razdoblje od 1992. do 2012. godine. Osamostaljenjem Republike Hrvatske bila je izgledna veća sloboda govora, tiska i novinarstva, što nije bila situacija u bivšem sustavu. Ipak, ni to nije bilo toliko jednostavno jer je želja za kontrolom onog što sudjeluje u stvaranju javnog mijenja uvijek prisutna. Promjene su nastajale u svim segmentima društvenog i političkog svijeta, a iznimka nije bilo ni novinarstvo, odnosno hrvatski medijski sustav (Grmuša 2012: 1). O tome koliko se medijsko tržište u Hrvatskoj počelo širiti nakon pada komunizma najbolje govore brojke. Prema Jergoviću (2004), 1993. godine su na kioscima u postojala 702 naslova, a 1998. godine njih čak 2766 (ibid.: 3). Iznimka nisu bili ni ostali mediji kao što su radio i televizija, čiji se broj također povećavao. Pad komunizma je ulio nadu za to da će sloboda medija biti veća nego prije, a počelo se raditi i na zakonskoj regulativi za osiguranje slobode medija pa se povećao broj tiskovina i ostalih medija.

Iako se činilo da će zaživjeti slobodni i neovisni mediji, oni su i dalje bili kontrolirani različitim zakonima od strane vladajućih. Neki od njih su Zakon o javnom informiranju i Zakon o kaznenom postupku, Zakon o javnom priopćavanju i Kazneni zakon. Nadalje, već 90-ih godina Republika Hrvatska prihvatila je neke europske standarde i propise kojima se osiguravala sloboda i neovisnost medija, kao i ukidanje cenzure. Donošenjem zakona i pravnih propisa cilj je bio osigurati slobodu i neovisnost medija, ali i profesionalno ponašanje novinara, obnašanje novinarske dužnosti i uopće regulacije struke. Prihvaćanjem zakona i propisa, Hrvatska se obvezala na to da će svojim građanima i medijskim djelatnicima osigurati sve ono što je u tim pravnim aktima bilo propisano. Sloboda medija dovela je do javnog iznošenja stavova novinara koji nisu uvijek odgovarali vladajućima, stoga su prema Zakonu o kaznenom postupku mnogi završili u sudskim procesima. Uz to, događalo se da oni koji su na vlasti prozivaju sve neistomišljenike, posebice pripadnike manjina, što je opet dovelo do sudskih sporova (ibid.: 4).

Nastojanje za regulacijom, ili bolje rečeno samoregulacijom struke izrazilo je i Hrvatsko novinarsko društvo koje je iniciralo donošenjem kodeksa unutar struke. Hrvatski sabor 2003. godine odlučio je regulirati struku donošenjem Zakona o medijima koji je u pojedinim segmentima bio vrlo strog, što je dovelo do negodovanja i oštrih osuda od strane struke. Razlog tomu je bio prijedlog za uvođenje zatvorske kazne za klevetu, a uvedene su novčane kazne do nekoliko desetaka tisuća kuna (ibid.: 4).

Hrvatski medijski sustav doživio je promjene u tom smislu da su liberalizacijom dotadašnji mediji dobili konkurenciju. Konkurencija je predstavljala velik izazov za prevlast tržišta, s

obzirom na to da su stavljali „naglasak na profit, umjesto na sadržaj.“ (ibid.: 1) Želja za što većim profitom i opstankom na tržištu dovela je do lošeg sadržaja koji se svakodnevno prezentira u medijima. To je ono što stoji iza pojmova senzacionalizma, tabloidizacije i *infotainment*. *Infotainment* kao format koji informacije prezentira na zabavan način sveprisutan je u medijima. To i ne bi bilo loše da se događa samo u temama koje nisu toliko važne, no *infotainment* prodire u sva područja novinarskog izvještavanja, čak i u ona iznimno ozbiljna, u kojima zabave ne bi smjelo biti. S ciljem podizanja razine čitanosti i naklade, novinari su posegnuli za otkrivanjem afera i ratnih zločina, a preteča tomu bio je tjednik *Nacional*. Ostali su se listovi također odlučili pridružiti novom trendu, sve s ciljem opstanka na tržištu i zarade. U takvoj borbi za tržišnu prevlast i opstanak, neupitna je bila potreba za posezanjem za senzacionalizmom barem u nekoj mjeri. Medijski konkurenti natjecali su se u tome tko će razotkriti veću i važniju priču i time privući publiku. U toj borbi nisu uspjeli opstati svi. Neki se nisu znali prilagoditi zahtjevima tržišta i publike, neki nisu mogli opstati uz konkurenciju, a neki su pak, uspješno opstali na tržištu zahvaljujući kvaliteti ili jednostavno sposobnosti da ugone publici i pruže im sadržaj koji ih zanima i koji će ih držati vjernima određenom mediju (ibid.: 5).

4.1.1. Ekonomska kriza

Ekonomskoj krizi koja je zahvatila svijet 2009. godine nije se uspjela othrvati ni Hrvatska. Posljedice su osjetila brojna područja poslovnog svijeta, a među njima i novinarstvo. U nedostatku financijskih resursa, neizbježna su bila otpuštanja novinara, ali i ostalog osoblja koje je sudjelovalo u proizvodnji medijskih sadržaja. Tako su, primjerice, među prvima otpušteni bili lektori koji su inače bili zaduženi za provjeru kvalitete teksta u pravopisnom i gramatičkom smislu. Jedna od prvih lekcija koje novinari nauče za vrijeme studija jest da rukopis nikada ne smije biti objavljen ako ga nije pročitao netko drugi. Stoga je bilo izgledno očekivati probleme uzrokovane (ne)dovoljnom pismenošću novinara, odnosno brzinom i/ili nedostatkom vremena za provjeru. Rezultiralo je to preopterećenošću novinarske struke jer oni koji nisu otpušteni, uz svoje obveze preuzimaju i obaveze onih koji su otpušteni. Osim obavljanja primarnog posla, od novinara se očekuje, između ostalog, da budu još i redaktori i lektori. Svi ti događaji iz prošlosti uvelike određuju novinarstvo kao profesiju danas, ali utječu i na perspektivu profesionalnog novinarstva uopće.

4.2. Suvremeno novinarstvo

S obzirom na okolnosti koje se iz dana u dan mijenjaju, nezahvalno je govoriti o tome kakvo će novinarstvo biti u budućnosti. Mnogi su scenariji izgledni, od toga da će struka biti u potpunosti marginalizirana, do toga da će građansko novinarstvo preuzeti profesionalno novinarstvo. Ono što se sa sigurnošću može zaključiti jest da će novinarstvo i u budućnosti nailaziti na različite prepreke s kojima će se morati suočiti i pronaći rješenje za to kako ih nadići. Otpuštanje redaktora, lektora i u skladu s time povećanje novinarske odgovornosti i obujma posla, danas možemo vidjeti i u drugom obliku. Obujam novinarskog posla se povećao i osim standardnih novinarskih zadataka i pridodanim im zadataka o „protočnosti“ teksta, pojavljuju se dodatni zadatci. Razvojem novih tehnologija, digitalizacijom struke i pojavom društvenih mreža, novinari uz ranije navedene zadatke i poslove moraju imati još brojne sposobnosti jer su zahtjevi tržišta veliki. Tako se od novinara očekuje da znaju i montirati audio i/ili videosadržaj, potencijalno kreirati infografike, snimati i sl. – uglavnom, vladati alatima koji su potrebni za stvaranje medijskih sadržaja koji će publici biti atraktivni.

Svojevrsna ekonomska kriza prisutna je svakodnevno. Budućnost i opstanak komercijalnih medija na tržištu neprestano je neizvjesna. Komercijalni mediji financiraju se uz pomoć oglašivača. Da bi oglašivači odlučili svoj proizvod ili uslugu reklamirati na nekom mjestu, moraju znati da će taj oglas doprijeti do velikog broja ljudi. U slučaju medija, to znači da moraju imati dobre (velike) brojke pregleda sadržaja, odnosno velik broj onih koji posjećuju određeni portal; dobre brojke slušanosti, što znači da velik broj ljudi sluša određenu radijsku stanicu; dobre brojke gledanosti ako je u pitanju televizija; i u konačnici, velike naklade, što znači da velik broj ljudi kupuje određenu tiskovinu. Kako bi uspjeli osigurati dobre brojke i time privukli oglašivače, često se podliježe pisanju i emitiranju sadržaja koji nije u javnom interesu, ali za koji je javnost zainteresirana, neovisno o tome koliko je trivijalan. Na nove izazove mediji (ponovno) pokušavaju odgovoriti i pretplatom – ne samo s ciljem opstanka na tržištu⁴¹, nego i zadržavanja publike. Mogućnost pretplate postoji za gotovo svaku tiskovinu, a time se korisnicima osigurava

⁴¹ Kako bismo saznali kakav je odaziv publike na plaćeni sadržaj, poslan je upit na telegram.hr i jutarnji.hr s molbom da nam ustupe podatke o broju pretplatnika na njihove opcije. Pitanje „Kakva su iskustva medija koji su pokušali naplatiti sadržaj od korisnika, umjesto od oglašivača?“ ostalo je neodgovoreno, odnosno – u odgovoru koji je stigao za nekoliko minuta navedeno je da je riječ o tajnim podacima koji se ne smiju ustupiti trećim stranama i nisu javno dostupni, kao i informacije uopće o zainteresiranosti korisnika za pretplatu.

da će im na kućnu adresu stići svako novo izdanje tiskovine na koju su se pretplatili. Ne mora pretplata nužno biti svakodnevna, postoje različite mogućnosti. Novost je uvođenje pretplate na sadržaj koji se objavljuje na portalima, a u hrvatskom medijskom prostoru trenutno pronalazimo dva takva primjera. Prvi od njih je jutarnji.hr. Na naslovnoj stranici portala uz navedene rubrike, nalazi se i ona koja je naslovljena kao „Pretplata“, a čiji je slogan čim se rubrika otvori: „Sadržaj ima cijenu. Pretplatite se.“ Korisnicima se nude tri različita paketa čija se pretplata može odabrati na mjesečnoj, godišnjoj i dvogodišnjoj razini – Plus, Premium i Paket. Paket Plus na mjesečnoj razini za 49,00 kuna omogućava pretplatnicima neograničen pristup sadržaju na računalnim i mobilnim uređajima, stranicu koja je posebno uređena za pretplatnike i sadrži najvažnije teme dana, *newsletter* Jutarnjeg lista koji donosi pregled najvažnijih događaja, te *newslettere* Dom & Dizajn i Dobra hrana koji su *brandovi* Jutarnjeg lista. Godišnja pretplata na paket iznosi 468 kuna, a dvogodišnja 842,00 kune, dok se u svakoj navedenoj varijanti prvi mjesec pretplate plaća samo pet kuna. Godišnja cijena ovog paketa iznosi 588,00 kuna, dvogodišnja 999,00 kuna, dok se prvih mjesec dana u svakoj varijanti plaća samo pet kuna. Mjesečna cijena Premium paketa iznosi 69,00 kuna, a on obuhvaća neograničen pristup sadržaju na računalnim i mobilnim uređajima bez oglasa te ranije spomenutu posebno uređenu stranicu za pretplatnike i *newslettere* kao i u prethodnom paketu. Posljednji, Paket, mjesečno pretplatnike košta 220,00 kuna, a uz prethodno navedene pogodnosti, dodatno omogućava pristup PDF izdanju Jutarnjeg lista i svih pripadajućih mu magazina. Godišnja pretplata na ovaj paket iznosi 2.200,00 kuna, a dvogodišnja 4.300,00 kuna. U ovom paketu ne postoji mogućnost plaćanja prvog mjeseca pretplate od pet kuna.⁴²

Telegram.hr također ima mogućnost pretplate na *online* sadržaj. Opcija „Pretplatite se“ nalazi se na naslovnoj stranici portala u gornjem desnom uglu. Njihov slogan za ovaj oblik pružanja sadržaja jest: „Priče koje guraju društvo naprijed. Pretplatite se i podržite naše bespoštedno novinarstvo.“ Opcija Standard omogućava neograničeno čitanje Telegrama i posebne *newslettere* i to za pretplatu od 49,00 kuna mjesečno ili za 39,00 kuna godišnje. Opcija Premium uz dvije ranije navedene pogodnosti za pretplatnike omogućuje i neograničeno čitanje Telesporta, pregled sadržaja bez oglasa i Telegram knjigu na poklon pretplatniku. Cijena ove opcije mjesečno iznosi 69,00 kuna, a godišnje 49,00 kuna.⁴³

⁴² <https://www.jutarnji.hr/pretplata>

⁴³ <https://www.telegram.hr/pretplata>

Opstanak na tržištu danas nije zagarantiran ni nacionalnoj televiziji, koja je također podlegla izazovima i odlučila se na korak koji nije uobičajen za takvu vrstu medija. Tako nacionalna televizija zapošljava one koji nisu novinari, ali su javnosti zanimljivi. Pokušaj da poprave percepciju javnosti o sebi koja posljednjih godina, ako je suditi po komentarima na društvenim mrežama, nije najbolja, rezultirao je primjerice zapošljavanjem Doris Pinčić Rogoznice koja je preuzela ulogu voditeljice emisije „Dobro jutro, Hrvatska“. Napomenimo, Doris Pinčić Rogoznica je glumica, a trenutno ima vrlo važnu funkciju na nacionalnoj televiziji za koju se nije službeno obrazovala. Osim toga, nacionalnu televiziju pratili su brojni loši komentari nakon otpuštanja voditeljica, Ljiljane Sauche i Ljiljane Vinković, koje su zamijenjene mlađim licima. Takva diskriminacija žena nije novost, a čini se kako se toj praksi ne nazire kraj.

4.2.1. Građansko novinarstvo

Građansko novinarstvo u početku se smatralo pozitivnim – mediji dobivaju sadržaj s mjesta događaja na kojemu nisu mogli biti. No, pokazalo se da ovaj oblik novinarstva nije toliko bezazlen kao što se na prvi pogled čini. Razvojem i širenjem interneta i mogućnosti koje on pruža, došlo je i do uplitanja građana u novinarsku profesiju, što ima negativne posljedice i lošu percepciju u društvu jer se stvara mišljenje da novinar može biti bilo tko. Definicija građanskog novinarstva nije jednoznačna, ali ono što je svima zajedničko jest činjenica da u građanskom novinarstvu građani preuzimaju ulogu novinara. „Prema Allanu, građansko novinarstvo se može odrediti kao vrsta reportaže u prvom licu u kojoj pojedinci usvajaju ili oponašaju ulogu profesionalnog novinara kako bi sudjelovali u izradi vijesti, često u vrijeme krize, tragedija i katastrofa.“ (Ravnjak 2019: 2) Često se građansko novinarstvo javlja kada su u pitanju neke nesreće. Tada se pojedinci nađu na mjestu događaja, snimaju, fotografiraju i potom taj sadržaj prenose javno, kroz društvene mreže, čak i javljanjem u redakcije pojedinih medija. Taj je sadržaj zanimljiv medijima i novinarima jer dobivaju ekskluzivan sadržaj s mjesta događaja na kojemu se nisu uspjeli naći u pravom trenutku, a ipak imaju mogućnost objavljivanja sadržaja koji će publici biti zanimljiv. Građansko novinarstvo u Hrvatskoj potiče možda najintenzivnije upravo najčitaniji medij, 24sata.hr. Oni svoje čitatelje pozivaju na to da kreiraju sadržaj, pošalju fotografije, videozapise, tekst i sl., a zauzvrat nude novčanu nagradu, odnosno neki oblik honorara. S obzirom na to da je riječ o komercijalnom mediju, jasno je da će time za male honorare svojim „građanskim reporterima“ dobiti sadržaj s mjesta događanja koji inače možda ne bi imali te će takav materijal smatrati ekskluzivnim sadržajem, što privlači publiku i u konačnici donosi visoke brojke pregleda sadržaja. Dobra čitanost privlači oglašivače,

zahvaljujući kojima komercijalni mediji opstaju. Danas gotovo svatko uz malo volje i potrebnog alata može biti građanski novinar. Razvoj interneta, novih tehnologija, alata za uređivanje audio, video i tekstualnog sadržaja to omogućuje. No, to je i iznimno opasno jer se u to upuštaju pojedinci koji nisu dovoljno stručni za izvještavanje o određenoj temi, možda nisu uopće dovoljno upućeni u temu i ne posjeduju potrebne novinarske vještine, a nepotrebno je uopće napominjati da se može dogoditi da takav sadržaj nije točan niti istinit.

Građansko novinarstvo nije novi pojam, a njegov razvoj imao je različite faze – od blogova preko *Wikipedije* do portala i društvenih mreža otvorenih baš svima. Spomenuti medij konstantno poziva: „Imaš priču, fotografiju ili video? Pošalji vijest na 24 sata!“⁴⁴ Trendu pozivanja građana na uključivanje u stvaranje sadržaja pridružili su se i drugi mediji. Net.hr također građane poziva na sličan način: „Imate priču? Javite nam se!“⁴⁵; Index.hr poziva čitatelje da aktivno sudjeluju u stvaranju medijskog sadržaja: „Pošaljite nam priču.“ i „Pošaljite nam foto/video.“⁴⁶; Telegram.hr potiče čitatelje da se jave s važnim informacijama uz slogan: „Podijelite s nama informacije koje javnost zaslužuje znati.“⁴⁷; ni slobodnadalmacija.hr nije zaobišla trend uvođenja građanskog novinarstva pa isto tako pozivaju čitatelje da dojavu važne informacije, vijesti, fotografije i videozapise.⁴⁸

Kada govorimo o građanskom novinarstvu, važno je naglasiti da motivacija za takav pothvat građana može biti različita – primjerice, razotkrivanje onoga o čemu se u medijima inače ne bi izvještavalo, o temama koje mediji zaobilaze, trivijalnim temama koje su javnosti zanimljive, a možda ne bi pronašle mjesto u medijima, interesima koji zanimaju građane-novinare pa to žele podijeliti s drugima itd. Dakle, namjere za građansko novinarstvo mogu biti, nazovimo ih tako, plemenite, s jedinim ciljem informiranja javnosti. S druge strane, namjere građana kod objavljivanja nekog sadržaja mogu biti i skrivene jer objavom određenog sadržaja ostvaruju neku korist za sebe (primjerice, u spomenutom slučaju 24sata.hr – financijsku). Motivacija za bavljenje građanskim novinarstvom zasigurno se razlikuje od pojedinca do pojedinca te ju nikako ne možemo definirati kao jednoznačnu ili statičnu.

⁴⁴ <https://www.24sata.hr/>

⁴⁵ <https://net.hr/>

⁴⁶ <https://www.index.hr/>

⁴⁷ <https://www.telegram.hr/dojave>

⁴⁸ <https://slobodnadalmacija.hr/static/kontakti-slobodna-dalmacija-kontakti-slobodna-dalmacija-1004531>

Uzmemo li u obzir činjenicu da je najizglednije da građani-novinari nisu upoznati s profesionalnim novinarskim standardima, etičkim pravilima i ostalim aktima kojima se regulira struka, možemo zaključiti kako kvaliteta sadržaja nastalog u okvirima građanskog novinarstva nikada ne može biti na razini sadržaja koji nastaje u okvirima profesionalnog novinarstva. Valja promisliti i o tome koji su kriteriji, etički i profesionalni, kojih se građani-novinari pridržavaju u svom izvještavanju. Jesu li oni jednaki onima kojih se pridržavaju profesionalni novinari ili su brzina i ekskluzivnost sadržaja jedini kriteriji. Shodno tomu, čini se da se razina participiranja građana u novinarstvu ipak treba regulirati u nekoj mjeri, jednako kao što bi očito trebalo ograničiti ili regulirati i interaktivnost publike.

Kod građanskog novinarstva događa se i to da oni koji trebaju biti publika, odjednom preuzimaju ulogu novinara i reportera. Stoga je logično postaviti pitanje gdje se nalazi granica između publike i novinara te kakve će posljedice građansko novinarstvo i odnosi između građana-novinara i profesionalnih novinara ostaviti na novinarsku struku i društvo. Na prvi pogled čini se neizbježnom netrpeljivost između navedenih „suprotstavljenih strana“. Profesionalni novinari, ako govorimo o diplomiranim novinarima, za svoje zanimanje obrazovali su se niz godina i radili na sebi, a svoj posao nastoje obavljati u skladu s profesionalnim novinarskim standardima i etičkim pravilima struke. Građani-novinari, pak, ostavljaju dojam da se bilo tko može baviti novinarstvom te da to nije nešto što zahtijeva velika znanja i vještinu pa se i zato čini kako se kvaliteta novinarstva srozala (Ravnjak 2019: 7).

5. Odrednice profesionalnog novinarstva

Svaka profesija mora imati pravila, smjernice i načela djelovanja. Ni novinarstvo u tome nije iznimka. Da bi novinari uspješno i profesionalno obavljali svoj posao, moraju se pridržavati određenih pravila struke. Ta pravila bez iznimke vrijede za sve novinare, a pridržavanje tih smjernica nužno je za kvalitetno obavljanje posla i nepisanje o trivijalnom sadržaju ili pak da se izbjegne trivijalizacija ozbiljnog sadržaja. Temeljne standarde profesionalnog novinarstva opisao je Stjepan Malović u svojoj knjizi *Osnove novinarstva* (2005), Hrvatsko novinarsko društvo definiralo je Kodeks časti, a postoji i zakonska regulativa na razini države. Sva ova pravila i načela nešto su što novinari moraju naučiti prije negoli se počnu baviti novinarstvom te u svakom trenutku svoga rada moraju znati primijeniti naučeno. Unatoč Kodeksu časti Hrvatskog novinarskog društva, novinari se ipak susreću s nekim etičkim dvojabama jer – pojavom tabloidizacije koja u znatnoj mjeri degradira struku – etička načela katkad bivaju zanemarena, a prioritet dobiva profit.

Zakonska regulativa u Republici Hrvatskoj ima za cilj osigurati pravilno postupanje medija, novinara, ali i zaštitu – kako novinara, tako i korisnika. Tako postoje Zakon o medijima, Zakon o HRT-u, Zakon o HINI i Zakon o elektroničkim medijima čiji je prijedlog za izmjenu krajem 2020. godine izazvao burne reakcije u javnosti. Sporan je bio 93. članak u prijedlogu izmjene Zakona o elektroničkim medijima, a u kojemu je, između ostaloga, trebalo pisati da je „Pružatelj elektroničke publikacije odgovoran [je] za cjelokupni sadržaj objavljen na elektroničkoj publikaciji uključujući i sadržaj koji generiraju korisnici.“⁴⁹ Ovo bi konkretno značilo da su nakladnici odgovorni za sve komentare čitatelja. Navedeni je prijedlog naišao na brojne negativne reakcije. Takvo što moglo bi dovesti do toga da nakladnici u potpunosti zabrane komentiranje jer je gotovo nemoguće pravovremeno filtrirati komentare, a posljedično, to bi, moglo bi se reći, dovelo do nekog oblika cenzure u javnosti, odnosno ograničavanja slobode govora. Dakako, važno je naglasiti i da je sloboda govora uvijek ograničena slobodom drugih ljudi, a govor mržnje nikako se ne smije uvrstiti pod slobodu govora. Na sjednici Hrvatskog

⁴⁹ <https://www.sabor.hr/hr/prijedlog-zakona-o-elektronickim-medijima-prvo-citanje-pze-br-62-predlagateljica-vlada-republike>

sabora održanoj 5. veljače 2021. godine, bilo je 76 glasova „za“ prihvaćanje prijedloga za izmjene Zakona o elektroničkim medijima, 53 glasa „protiv“ i 2 suzdržana.⁵⁰

5.1. Temeljni standardi profesionalnog novinarstva

Novinari imaju zadatak izvještavati javnost pravovremeno, točno, istinito i ažurno, što nije uvijek lako. Mnogo je aspekata o kojima se u novinarskom izvještavanju mora voditi računa. U vremenu kada su nam gotovo sve javno objavljene informacije na svijetu dostupne „na dlanu“, na medijskom tržištu vlada borba za opstanak i pobjedu konkurencije. U trenutcima kada svaka medijska kuća želi pridobiti naklonost publike, često se zanemaruju temeljna načela profesionalnoga novinarskog izvještavanja. To je neprihvatljivo i nedopustivo, upravo zbog velike odgovornosti koju bavljenje novinarstvom donosi.

Jedna od temeljnih funkcija novinarstva u društvu jest informativna. Sadržajem od javnog interesa smatraju se programski sadržaji informativnog karaktera, posebice oni koji se odnose na ljudska i politička prava te ih ujedno promiču, govore o nacionalnim manjinama, razvoju civilnog društva i problemima važnim za zajednicu, promiču pravnu državu, kulturno stvaralaštvo, zdravlje, očuvanje prirode, obrazovanje i razvoj znanosti (Peruško 2008: 29). Iako je ovo nešto što bi svaki novinar trebao znati, čini se da u praksi nije uvijek tako. Osim navedenog, vrlo je važno da se novinari u svom svakodnevnom radu pridržavaju profesionalnih novinarskih standarada koje je detaljno opisao i objasnio Stjepan Malović u svojoj knjizi *Osnove novinarstva* (2005: 18) – to su istinitost, točnost, poštenje, nepristranost i uravnoteženost.

Važnim standardom profesionalnog novinarskog izvještavanja smatra se istinitost (Malović 2005: 20). Obavezno je da novinari u javnosti objavljuju samo istinite informacije za koje su sigurni da su istinite u potpunosti, a ne djelomično ili nisu sigurni da su uopće istinite. Ovo je kriterij novinarskog izvještavanja koji se ne smije nikada zanemariti, čak i kada se u brzini izvještava o nekom događaju.

Točnost je važan element u novinarskom izvještavanju. Gotovo da je u svakom poslu neizbježna pogreška, no ono što se jednom objavi, ostaje javno zauvijek, čak i nakon što se pogreška ispravi. Netočne objave mogu imati i negativne posljedice za one o kojima se piše,

⁵⁰ <https://www.sabor.hr/hr/prijedlog-zakona-o-elektronickim-medijima-prvo-citanje-pze-br-62-predlagateljica-vlada-republike>

stoga je i to vrlo važno uzeti u obzir. Unatoč tome što je svim novinarima važno da neku vijest objave prvi, točnost ipak treba biti važnija od brzine. U slučaju da novinar objavi netočnu informaciju, mora je ispraviti u najkraćem roku i to na istom ili jednako vrijednom mjestu u mediju (Malović 2005: 33).

Poštenje podrazumijeva sagledavanje događaja s više različitih strana i objektivnost novinara. Svaki novinar može imati svoj stav u privatnom životu, no u novinarskom izvještavanju iznimno je važno da bude objektivan i pošteno izvještava o temi. Pritom je važno da se objavljuju sve činjenice, da se ništa ne prešuti, sakrije ili pokuša prikazati onakvim kakvo nije (Malović 2005: 25).

Nepristranost je standard profesionalnog novinarstva koji podrazumijeva objektivnost. Kao što je ranije navedeno, novinar mora izvještavati neovisno o osobnim stajalištima koje ima u privatnom životu. Niti u jednom trenutku ne smije dozvoliti da njegovi privatni interesi i stavovi utječu na njegov rad, izvještavanje i prikazivanje neke priče (Malović 2005: 42).

Uravnoteženost je element na temelju kojeg se priča o kojoj se izvještava mora sagledati s više različitih strana. Neovisno o tome koliko novinar vjeruje svom izvoru informacija, nema ulogu sudca koji može (niti treba) odlučiti što je točno, a što nije. Važno je da svaku stranu priče točno prenese u javnost, a potom javnost može stvarati svoje mišljenje na temelju iznesenih činjenica (Malović 2005: 37).

5.2. Etika u novinarstvu

Osim profesionalnih novinarskih standarda, neophodno je poštivati i etička načela. O tome koliko je etičnost u novinarstvu važna najbolje govori činjenica da je Hrvatsko novinarsko društvo na čelu sa Zdenkom Dukom 2009. godine donijelo Kodeks časti Hrvatskog novinarskog društva. U drugom članku Kodeksa ističe se kako novinar u svom radu mora tragati za istinom, kao „osnovnim načelom u profesionalnom radu“ te da „aktivno sudjeluje u stvaranju javnog mnijenja i kolektivnom rasuđivanju o temama od javnog interesa.“⁵¹ Nadalje se govori o zadaćama koji novinari imaju u svom radu i kojih se moraju bespogovorno pridržavati. Neke od njih su zalaganje za protok informacija, iznošenje točnih, provjerenih i potpunih informacija, prosuđivanje izvora informacija itd. Govori se i o tome koliko je važno da u svom radu novinari

⁵¹ <https://www.hnd.hr/dokumenti>

poštuju tuđu slobodu, privatnost i različitost te o tome kako postupiti u određenim situacijama kada se izvještava o iznimno osjetljivim temama kao što su ubojstva, samoubojstva, djeca, bolesti, nasilje i slično.⁵² Kada uzmemo u obzir standarde profesionalnog novinarstva i Kodeks časti HND-a, pitanje koje se samo po sebi nameće jest jesu li građani-novinari upoznati s time te mogu li bez obrazovanja išta o tome znati i/ili izvještavati u skladu s tim zahtjevima. Vidljivo je kako je novinarska struka puno kompleksnija nego li se to možda čini na prvi pogled i da novinar ipak ne može biti bilo tko.

Mediji, ali i novinari, imaju društvenu odgovornost. U Hrvatskoj je društvena odgovornost medija regulirana „Ustavom i medijskim zakonima: Zakon o medijima, Zakon o elektroničkim medijima, Zakon o pravu na pristup informacijama, Zakon o zaštiti tajnosti podataka, posebnim zakonima za neke vrste medija (HRT, Hina i dr.) i dijelovima drugih zakona koji se tiču medijske sfere, poput Zakona o obveznim odnosima, Kaznenog zakona.“ (Labaš et al. 2010: 63) Potrebno je u novinarstvu zadovoljiti sve razine – od profesionalnih standarda novinarstva, preko etičkih načela do zakonski reguliranih propisa. Kada je novinarstvo regulirano na taj način, trebalo bi biti u potpunosti profesionalno i društveno odgovorno. Međutim, u privatnim medijima, kojih je danas sve više, svrha medijskih sadržaja nije dovoljno regulirana, nego je prepuštena tome da je uvjetuju i oblikuju potrebe tržišta, a glavni motivator je u tom slučaju uvijek profit (ibid.). Tada dolazi do tabloidizacije u kojoj sva etička načela i profesionalni standardi, kao i zakonska regulativa, bivaju zanemareni, a kao prioritet u odnosu na njih, stavljen je već spomenuti profit. Ozbiljne teme postaju sporedne, a glavne postaju one koje donose dobre tiražne brojke, dobre brojke pregleda sadržaja i sl.

⁵² ibid.

6. Analiza sadržaja

Analiza sadržaja metoda je koja se koristi za prikupljanje primarnih podataka i obradu veće količine sadržaja (Tkalac Verčić et al. 2010: 91). Kako bi se dobio bolji uvid u komentare o novinarima koji se pojavljuju ili izostaju na pojedinim tekstovima, provedena je analiza sadržaja na tri portala koji su vrlo čitani u Hrvatskoj – 24sata.hr, index.hr i jutarnji.hr. Razdoblje praćenja trajalo je tri mjeseca, odnosno od 1. siječnja do 30. travnja 2021. godine. U ovom poglavlju, u tablicama 6.1.1. 24sata.hr, 6.2.1. index.hr i 6.3.1. jutarnji.hr naveden je prikaz analize za svaki pojedini portal. U rubrici „kategorija članka“ definirane su tri kategorije analize, odnosno tekstovi iz rubrika *lifestyle*, politike i ostalih ozbiljnih tema.

Važno je pritom bilo i definirati tko je autor/ica teksta kako bi se moglo utvrditi je li komentatorima uopće važno je li u pitanju muškarac ili žena. Datum objave također je važan kako bi se vidjela vremenska razlika odabranih tekstova i rubrika „naslov članka“, odnosno kako bismo dodatno mogli vidjeti kakvi su to članci koji potiču komentare. Označeno je i pojavljuju li se pozitivni i/ili negativni komentari o novinarima i/ili novinarstvu na svakom pojedinom članku. S obzirom na to da je tekstova u razdoblju praćenja bilo mnogo, odabrano ih je po sedam za svaku kategoriju (*lifestyle*, politiku i ostale ozbiljne teme) na svakom odabranom portalu, odnosno 21 na svakom portalu i 63 sveukupno.

Početna hipoteza glasi:

H1: Uz medijske sadržaje trivijalne tematike negativni komentari usmjereni na novinare i/ili novinarstvo pojavljivat će se u većoj mjeri nego uz medijske sadržaje ozbiljnije tematike.

6.1. Portal 24sata.hr

Portal 24sata.hr					
Autor/ica teksta	Datum objave	Kategorija članka	Naslov članka	Negativni komentari o novinarima /novinarstvu (DA/NE)	Pozitivni komentari o novinarima/novinarstvu (DA/NE)
Martina Petrović	15.3.2021.	Lifestyle	Muškarci koji imaju puniju partnericu su sretniji, tvrdi istraživanje. Evo i argumenata	Da	Ne
Tonia Malić	1.2.2021.	Lifestyle	Jelena Veljača se preselila, a pažnju je 'ukrala' nova kuhinja	Da	Ne
Helena Ivanković	8.3.2021.	Lifestyle	Pinčić sve vitkija, 'uposlila' je trenera: Zbogom boli u leđima	Da	Ne
Petra Kanić	1.3.2021.	Lifestyle	Poznate dame 'pokorile' Zlatni globus bajkovitim haljinama	Ne	Ne
Maja Krištafor	23.3.2021.	Lifestyle	Maja Šuput pokazala kako je izgledala samo par sati prije poroda: 'Skockala sam se'	Da	Ne
Anamaria Miloš	19.4.2021.	Lifestyle	Pet najmanipulativnijih znakova: Posebno se pripazite Rakova	Da	Ne
Helena Ludban, Maja Krištafor	10.4.2021.	Lifestyle	Šuput vozila Blooma u kolicima: Divno te vidjeti, Majo, s bebom	Da	Ne
Hina	3.2.2021.	Politika	Joe Biden poništava useljeničku politiku prethodnika Trampa	Ne	Ne
Ivan Pandžić	16.1.2021.	Politika	Gazde poput HDZ-ova Puljašića su pravi demonteri države	Da	Ne
Iva Rebac, Nikol Zagorac	12.1.2021.	Politika	Jandrovkić: Netko je namjerno pustio informaciju sa zatvorene sjednice. Taj je politički priglup	Ne	Ne
Ivan Hruškovec	20.1.2021.	Politika	Peđa Grbin: Radikalizaciju iz SAD-a vidimo i u Hrvatskoj	Ne	Ne
Tomislav Klauški	31.3.2021.	Politika	Ako je hrvatska politika postala sveopća ludnica, onda je Most sad	Da	Ne

			zaglavio u posebnom odjelu		
Snježana Krnetić	9.4.2021.	Politika	'Očito sam čovjek koji HDZ jako živcira i smeta. Drastično sam promijenio političku sliku u RH ⁵³	Ne	Ne
Tina Ozmec-Ban	23.4.2021.	Politika	Milanović opleo po Plenkoviću: 'Sad se pripremite na cirkus u Okučanima, tu će biti veselje	Ne	Ne
Hina	3.2.2021.	Ostale ozbiljne teme	Visoki upravni sud odbacio sve navode o promjeni prakse i o utjecaju politike na njegov rad	Da	Ne
Ivan Pandžić	3.1.2021.	Ostale ozbiljne teme	Ne smijemo pustiti da korupcija i nepotizam caruju i uništavaju ovu lijepu zemlju	Ne	Da
Helena Tkalčević, Katarina Bitići	20.1.2021.	Ostale ozbiljne teme	Uperio pištolj djelatnici u rebra: 'Vikao je da će ju ubiti ako ga ne pusti van. Onda ju je gurnuo'	Ne	Ne
Ivan Pandžić	16.3.2021.	Ostale ozbiljne teme	Žičara ne vozi, a mjesečno za 32 radnika plaćamo 260.000 kuna	Ne	Ne
Jasmina Sarić Čedić, Emirat Asipi	13.3.2021.	Ostale ozbiljne teme	Autom naletio na dvoje djece na zebri, pobjegao pa se vratio: Jedno je u životnoj opasnosti	Ne	Ne
Bojana Mrvoš Pavić	14.4.2021.	Ostale ozbiljne teme	Virus nam je ubio 32 milijarde kuna: Samo na samoizolacije i bolovanja otišlo 150 milijuna	Ne	Ne
Kristina Uremović	27.4.2021.	Ostale ozbiljne teme	VIDEO Vozača smo izvukli. Imao je samo ogrebotinu kod obrve. Vikao je 'Što sam to napravio?!'	Ne	Ne

Tablica 6.1.1. Analiza sadržaja na portalu 24sata.hr

⁵³ Riječ je o izjavi Miroslava Škore, op.a.

Na portalu 24sata.hr u razdoblju praćenja od ukupno 21 odabranog teksta, njih 19 potpisano je imenom i prezimenom autor(ic)a dok dva teksta potpisuje Hina. U odabranim člancima, na njih devet se pojavljuju negativni komentari usmjereni na novinare i/ili novinarstvo i samo jedan pozitivan. Potonji se javlja na članku u kategoriji Ostalih ozbiljnih tema, autora Ivana Pandžića. Naslov je članka: „Ne smijemo pustiti da korupcija i nepotizam caruju i uništavaju ovu lijepu zemlju.“⁵⁴ Pozitivan komentar koji se pojavljuje glasi: „Ivan Pandžić, jedan od najboljih novinara na 24 sata. Rado čitam njegove članke, kolumne. Uvijek su mu tekstovi vrhunski, potkrijepljeni stvarnim činjenicama, argumentima. Otkriva afere korumpiranih političara prije DORH-a, pa DORH tek nakon članka ide u akciju. (...)“.

Negativni komentari pojavljuju se pretežno u objavama u rubrici *Lifestyle*, odnosno od odabranih sedam tekstova, negativni komentari vezani uz novinarstvo i/ili novinare pojavili su se na šest članaka. Neki izdvojeni komentari negativnog karaktera su sljedeći, prvi povezan uz članak naslova: „Muškarci koji imaju puniju partnericu su sretniji, tvrdi istraživanje. Evo i argumenata“⁵⁵ – „Svašta... Kladio bih se da autorica članka ima troznamenkastu brojku na vagi“. Neki od ostalih komentara jesu: „Hey s cime se bavis? Ma nista evo završila sam fakultet i sad radim. E pa super, sta radis točno? Pisem o Doris Pincickoj i Jeleni Karleuskoj. Respekt“, „Sa svakom novom generacijom novinara ovi clanci postaju sve bedastiji“. U kategorijama Politika i Ostale ozbiljne teme, i pozitivni i negativni komentari usmjereni prema novinarima i/ili novinarstvu uglavnom izostaju. Mnogo je onih koji su negativnog karaktera, a namijenjeni su osobama o kojima se piše ili tematici članka. Jedan od vrlo rijetkih negativnih komentara vezanih uz novinare, u ranije navedenim kategorijama jest sljedeći: „Svi koji ne djeluju u duhu Božjih zapovijedi, demokracije i civilizacijskih standarda 'demonteri' su društva a tu svakako spadaju neprofesionalni mediji. Kriminalce ruka pravde dohvati a loše novinare i medije u kojima djeluju ne i zato su daleko gori po društvo od prvih“.

U kategoriji Politika pojavili su se u dva i u kategoriji Ostale ozbiljne teme na samo jednom od ukupno sedam analiziranih članaka.

⁵⁴ <https://www.24sata.hr/news/ne-smijemo-pustiti-da-korupcija-i-nepotizam-caruju-i-unistavaju-ovu-lijepu-zemlju-737360>

⁵⁵ <https://miss7.24sata.hr/love-sex/muskarci-koji-imaju-puniju-partnericu-su-sretniji-tvr-di-istrazivanje-evo-i-argumenata-26138>

6.2. Portal index.hr

Portal index.hr					
Autor/ica teksta	Datum objave	Kategorija članka	Naslov članka	Negativni komentari o novinarima/ novinarstvu (DA/NE)	Positivni komentari o novinarima/ novinarstvu (DA/NE)
Index Magazin	14.3.2021.	Lifestyle	Maja Šuput je odabrala ime za sina	Da	Ne
S.G.	10.2.2021.	Lifestyle	Ovi savjeti će vam pomoći da cijeli tjedan budete motivirani za posao	Ne	Ne
Index Magazin	10.3.2021.	Lifestyle	Ella Dvornik zabrinula pratitelje: Čekam muža da mu kažem da znam za aferu	Da	Ne
Index Magazin	15.2.2021.	Lifestyle	Nema odmora: Doris Pinčić se rano jutros pojavila na poslu nakon vikenda u Opatiji	Da	Ne
Index Magazin	24.4.2021.	Lifestyle	Slavilo se: Jelena Veljača objavila romantičnu fotografiju sa zaručnikom	Ne	Ne
Index Magazin	1.1.2021.	Lifestyle	Ovo su razvodi koji su obilježili 2020. godinu	Da	Ne
Index Magazin	12.4.2021.	Lifestyle	Maja Šuput sinčića Blooma zove nadimkom inspiriranim luksuznom trgovinom	Da	Ne
Gordan Duhaček	10.1.2021.	Politika	Plenkoviću puna usta demontiranja države, a Hrvatsku nitko nije demontirao kao HDZ	Da	Ne
Index Vijesti	6.2.2021.	Politika	VIDEO Platforma Možemo! predstavila lokalnu podružnicu u Rijeci	Ne	Ne
Hina	18.3.2021.	Politika	Biden je nazvao Putina ubojicom i kaže da ne žali zbog toga	Ne	Ne
Hina	20.1.2021.	Politika	Milanović nakon Bidenove prisege: Svjetlo na kraju ipak pobjeđuje tamu	Ne	Ne

Index Vijesti	11.1.2021.	Politika	Demokrati krenuli u rušenje Trumpa. FBI: Naoružane skupine prijetu pobunom	Ne	Ne
Index Vijesti	16.4.2021.	Politika	Škoro: Plenković je bahat i neodgovoran čovjek	Ne	Ne
Hina	19.4.2021.	Politika	Tomašević: Naša socijalna politika neće biti patronizirajuća, nego osnažujuća	Ne	Ne
Ilko Ćimić	8.2.2021.	Ostale ozbiljne teme	Beroš agenciji bez natječaja isplatio 1.1 milijun kuna za stranicu koronavirus.hr	Da	Ne
Davor Tomšić	28.1.2021.	Ostale ozbiljne teme	Donosimo najnovije detalje oko popuštanja mjera. Ništa od teretana i kave za van?	Ne	Ne
Index Vijesti, Hina	4.2.2021.	Ostale ozbiljne teme	Milanović: HGK je besmislena, tu se uhljebljuju prijatelji i kolegice	Ne	Ne
Matija Babić	28.2.2021.	Ostale ozbiljne teme	Umro je najgori od najgorih	Da	Ne
Index Vijesti	6.1.2021.	Ostale ozbiljne teme	Jak potres kod Petrnje, urušile se dvije kuće u Glini. Dumbović: Grad nije za život	Da	Ne
Martina Pauček Šljivak	22.4.2021.	Ostale ozbiljne teme	Doznajemo sve detalje u covid- putovnicama u Hrvatskoj	Da	Ne
Index Vijesti	28.4.2021.	Ostale ozbiljne teme	Muškarac koji je jurio Zagrebom i skršio aute je u pritvoru. Evo za što ga terete	Ne	Ne

Tablica 6.2.1. Analiza sadržaja na portalu index.hr

Na portalu index.hr u razdoblju praćenja također je odabran 21 članak. Od toga šest članka potpisuje Index Magazin, pet je potpisano imenom i prezimenom autora, šest Index Vijesti, četiri Hina, a samo jedan članak potpisan je inicijalima autora. Od ukupnog broja analiziranih članaka, negativni komentari vezani uz novinare i/ili novinarstvo pojavljuju se na deset članaka, dok se pozitivni komentari ne pojavljuju ni na jednom članku. I na ovom portalu negativni komentari

najviše se pojavljuju u kategoriji *Lifestyle*, odnosno u pet od sedam analiziranih članaka. U kategoriji Politika negativan komentar usmjeren na novinare i/ili novinarstvo pojavio se samo jednom, u kategoriji Ostale ozbiljne teme četiri puta, a u obje je kategorije analizirano po sedam članaka.

Članak koji je izazvao vrlo negativne komentare usmjerene i prema samom autoru teksta ali i novinarima općenito jest komentar Matije Babića, urednika portala index.hr, pod naslovom „Umro je najgori od najgorih“.⁵⁶ Riječ je o komentaru vezanom uz smrt tadašnjega gradonačelnika Zagreba, Milana Bandića, a svrstanog u kategoriju Ostalih ozbiljnih tema. Neki od komentara bili su: „Čeka se smrt Matije Babica da bas umre najgori od najgorih...“, „Ovo je ružno i jako nisko. Nisam preferirao Milana Bandića, znam da nije idealan gradonačelnik, te da je imao dosta afera iza sebe, ali opet treba poštivati funkciju gradonačelnika koju je obavljao punih 20 godina. Da je tako loš kako Babić opisuje ne bi bio gradonačelnik toliko godina. Nisam ga volio, ali RESPECET za tolike godine. Ovo nije novinarstvo... ovo nije niti 'N' od novinarstva. Kad je Večernjak bio tiskan u crno bijeloj tehnici, pa Grga na zadnjoj stranici, e to je bilo novinarstvo. Trebali bi gospoda sa Indexa, a i drugih portala prelistati te stare Večernjake pa da vide što je novinarstvo, a ovo danas, Index, 24 sata.... To je sve samo ne novinarstvo.“, „dno dna novinarstva“, „Puki je jos davno govorio da u Hrvatskoj nema pravog novinarstva, ovaj clanak Matije Babica samo je potvrda da je Puki bil u pravu.“ Među mnogim negativnim komentarima koji su usmjereni prema Matiji Babiću prvenstveno, a potom i struci, pronađen je i jedan pozitivan: „Matija je napisao samo istinu u svo prepoznatljivom stilu. Britko , koncizno , kratko i jasno !“

Pojavio se i komentar u kojemu komentator ispravlja novinara pa piše: „Ni 'Novi', ni 'jaki', nego nov jak.“, na što mu drugi komentator odgovara: „Misliš da je za pisaca vijesti u indexu preduvjet znanje hrvatskog?“ Iz navedenog možemo vidjeti i kako pojedinci smatraju da su novinari nepismeni pa ih imaju potrebu ispravlјati. Osim toga, nazvani su i „pisačima vijesti“, što također mnogo otkriva o tome kakvo je mišljenje pojedinih komentatora o novinarima.

⁵⁶ <https://www.index.hr/vijesti/clanak/o-mrtvima-sve-najbolje/2257533.aspx>

6.3. Portal jutarnji.hr

Portal jutarnji.hr					
Autor/ica teksta	Datum objave	Kategorija članka	Naslov članka	Negativni komentari o novinarima/novinarstvu (DA/NE)	Positivni komentari o novinarima/novinarstvu (DA/NE)
Tomislav Novak	11.1.2021.	Lifestyle	Doris Pinčić: 'Slava je isprazna i nema nikakvu svrhu. Ne želim ju trošiti na rasprave o frizuri'	Da	Ne
Tena Šarčević	18.1.2021.	Lifestyle	Nakon osam mjeseci odugovlačenja nisu više mogli čekati – razveli su se preko Zooma	Da	Ne
Jutarnji.hr	19.1.2021.	Lifestyle	Ljubavni krah Bena Afflecka, ostavila ga je 16 godina mlađa djevojka, poznat je i razlog	Da	Ne
Jutarnji.hr	19.3.2021.	Lifestyle	Maja Šuput objavila prvu fotku sina: 'Ovaj najčarobniji trenutak ću pamtiti i čuvati zauvijek'	Da	Ne
Klara Rožman, Lada Novak Starčević	21.4.2021.	Lifestyle	'Albina će zabljesnuti u Rotterdamu i to doista mislim jer kostimi će biti prepuni kristala ⁵⁷	Ne	Ne
Jutarnji.hr	2.2.2021.	Lifestyle	Voditeljica Korana Gvozdić i komičar Šarić postat će roditelji: 'Imam sve na svijetu. Nas troje'	Ne	Ne
Tina Premec	23.4.2021.	Lifestyle	Maja Šuput otkrila tko čuva Blooma dok ona radi, ali i tko je osmislio njegovo neobično ime	Da	Ne
Hina	21.2.2021.	Politika	Zaokret: Nazire se 'Bidenova doktrina': Ovo su ključni stupovi	Ne	Ne

⁵⁷ Izjava Juraja Zigmara, op.a.

			novе američke vanjskopolitičke strategije		
Željko Trkanjec	26.2.2021.	Politika	Točka razdora? Kost u grlu republikanaca: Trump je želio zgaziti ključnu Obaminu politiku, a to ih sada skupo košta	Ne	Ne
Jutarnji.hr	29.3.2021.	Politika	Godran Jandroković: 'Ima elemenata za opoziv Zorana Milanovića, ali to u ovom trenutku nije realno'	Ne	Ne
Jutarnji.hr	28.3.2021.	Politika	Kanonada uvreda: Milanović opet napao Pupovca, objavio cijelu poruku: 'Falsificirao je našu korespondenciju'	Da	Ne
Jutarnji.hr	21.1.2021.	Politika	Afera sisačkog župana: Plenković: 'Žinićev ostanak predstavljao bi teret za HDZ. Na njemu je da dalje objašnjava'	Ne	Ne
Jutarnji.hr	12.4.2021.	Politika	Škoro: Dobio sam poruku koju dijelim s vama; Komičar: Podijelili ste moj status i onda me blokirali!	Ne	Ne
Jutarnji.hr	28.4.2021.	Politika	Iz Domovinskog pokreta odgovorili HDZ-u: 'Nismo očekivali da umjesto Pupavca odgovori Plenković'	Ne	Ne
Hajdi Karakaš Jakubin	27.1.2021.	Ostale ozbiljne teme	Tragedije na cestama: Dvije stravične prometne nesreće u okolici Zagreba, dvije osobe izgubile život	Ne	Ne
Hajdi Karakaš Jakubin	5.2.2021.	Ostale ozbiljne teme	Detalji racije: U restoranu u zagrebu uhvaćena poslovna svita, bilo je i ljudi koji pune stupce crne kronike!	Ne	Ne
Jutarnji.hr	31.1.2021.	Ostale ozbiljne teme	Incident na granici: Božinović: 'Ovo je još jedna u nizu provokacija, a jednu stvar ne mogu razumjeti'	Ne	Ne
Jutarnji.hr	2.3.2021.	Ostale ozbiljne teme	Slijedi li veliki preokret: Kakva će biti njemačka vanjska politika nakon odlaska Angele Merkel	Ne	Ne
Jutarnji.hr	16.3.2021.	Ostale	Iza odustajanja od AstraZenece ipak	Ne	Ne

		ozbiljne teme	stoji politika, a ne nuspojave? 'Ovo je brutalni rat'		
Jutarnji.hr	28.4.2021.	Ostale ozbiljne teme	'Ne osjećam se krivim za probleme, pa zahvaljujući našem angažmanu doći će više od 3,2 milijuna doza!' ⁵⁸	Ne	Ne
Vanja Nezirović	16.4.2021.	Ostale ozbiljne teme	USKOK istražuje aferu Cijepise, u posjedu smo ugovora vrijednog 5,2 mil. kuna	Da	Ne

Tablica 6.3.1. Analiza sadržaja na portalu jutarnji.hr

Na portalu jutarnji.hr od ukupnih 21 analiziranog teksta, njih 12 je potpisano redakcijski („Jutarnji.hr“), osam ih je potpisano imenom i prezimenom autora, a samo jedan potpisuje Hina. Negativni komentari usmjereni na novinare i/ili novinarstvo pojavljuju se na sedam od ukupno 21 članka. Pritom je važno naglasiti da su tekstovi na portalu jutarnji.hr u znatno manjoj mjeri komentirani u odnosu na prethodna dva portala.

Negativni komentari koji se pojavljuju o novinarima i/ili novinarstvu najčešći su u kategoriji *Lifestyle*, odnosno pronalazimo ih na pet od sedam analiziranih članaka, dok su se u kategoriji Politika i Ostale ozbiljne teme pojavili na samo jednom članku u svakoj kategoriji zasebno. Pozitivni komentari vezani uz novinare, odnosno novinarstvo, i na ovom su portalu izostali. Neki od negativnih, izdvojenih komentara jesu sljedeći: „Tamo je iznajmila kuću po cijeni od 325 tisuća dolara' kreten od novinara ne zna što znači 'iznajmiti'“, „Tragedija. Ovaj članak obavezno nominirati za Pulitzer.“ Na portalu jutarnji.hr komentatori su, u odnosu na prethodna dva portala, umjereniji, no ne kriju nezadovoljstvo objavljenim tekstovima. Potaknut još jednom objavom o Maji Šuput, jedan čitatelj piše: „Ne mogu virovat koliko se daje medijskog prostora M Suput I koga zanima njen privatni zivot Nasto je spalo novinarstvo“. Iako se u većoj mjeri pojavljuju negativni komentari na člancima u *Lifestyle* kategoriji, pojavljuju se i u nekim člancima ozbiljnije tematike. Jedan od njih je: „Yu tarnji list cenzuriše objavu G. Predsjednika. Ovršiteljska zelenaška Hanza medija i njihovi podrepaši, propuhavac, jovic, lukic i yu novine lažu.“

⁵⁸ Izjava premijera Andreja Plenkovića, op.a.

Važno je naglasiti da se i u člancima koji nisu obuhvaćeni analizom – a što je primijećeno svakodnevnim čitanjem tekstova na odabranim portalima – negativni komentari vezani uz novinare i/ili novinarstvo najčešće se pojavljuju na tekstovima u *Lifestyle* rubrici. Također je mnogo i onih negativnih komentara koji su upućeni konkretnoj osobi o kojoj se piše o članku, a najčešće su to, primjerice, Maja Šuput, Doris Pinčić Rogoznica, Nives Celzijus itd. Na tekstovima ozbiljne tematike i političkog karaktera mnogo je teže pronaći komentare koji bi negativno bili usmjereni prema novinarima i/ili novinarstvu, no nije nemoguće. U takvim se tekstovima komentatori najčešće usmjeravaju na komentiranje same tematike teksta ili osobe koja se spominje u tekstu, a često je slučaj da se na portalu ne pojavi nijedan komentar dok ih na društvenim mrežama ima više. Zanimljivo je i to što se u rubrici *Lifestyle* na portalima negativni komentari usmjereni na novinare i/ili novinarstvo pojavljuju kada je tema članka neka poznata osoba koja nije zanimljiva ili simpatična komentatorima. Kada je pak riječ o osobama koje su komentatorima zanimljive ili o nekim drugim temama koje nisu nužno vezane uz konkretnu osobu, uglavnom se ne pojavljuju negativni komentari vezani uz novinare i/ili novinarstvo.

Početna hipoteza ovog istraživanja bila je da će se uz medijske sadržaje trivijalne tematike negativni komentari usmjereni na novinare i/ili novinarstvo pojavljivati u većoj mjeri nego uz medijske sadržaje ozbiljnije tematike. Nakon provedene analize sadržaja, možemo zaključiti da je početna hipoteza potvrđena. U člancima svrstanim u *Lifestyle* kategoriju prevladavali su negativni komentari vezani uz novinare i/ili novinarstvo, dok s ostalim dvjema kategorijama (Politika i Ostale ozbiljne teme) to nije bio slučaj.

7. Anketa

Anketa je metoda istraživanja koja se najčešće koristi prilikom prikupljanja podataka u socijalnim istraživanjima (Tkalac Verčić et al. 2010: 103). „Anketa je, dakle, prikupljanje podataka ispitivanjem uz primjenu posebnog formulara – anketnog upitnika.“ (ibid.) Upitnik se sastoji od liste pitanja koja su ista za sve ispitanike i anonimna je.

Na temelju ranijeg istraživanja komentara koji se pojavljuju na medijskim objavama, uočeni su brojni komentari koji su negativnog karaktera. Ti su komentari često upućeni novinarima i novinarstvu kao struci. Stoga je kao druga metoda istraživanja u ovome diplomskom radu odabrana anketa. Cilj provođenja ankete bio je utvrditi kakvi stereotipi o novinarima i/ili novinarstvu prevladavaju u društvu i kakvo je mišljenje javnosti o njima.

Postavljene hipoteze glase:

H2: U javnosti prevladava negativno mišljenje o novinarima i novinarskoj struci upravo zbog količine objavljivanih trivijalnih sadržaja u hrvatskim *online* medijima.

H3: Raširena percepcija da se novinarstvom mogu baviti i oni koji nisu novinari, vodi prema stereotipizaciji struke.

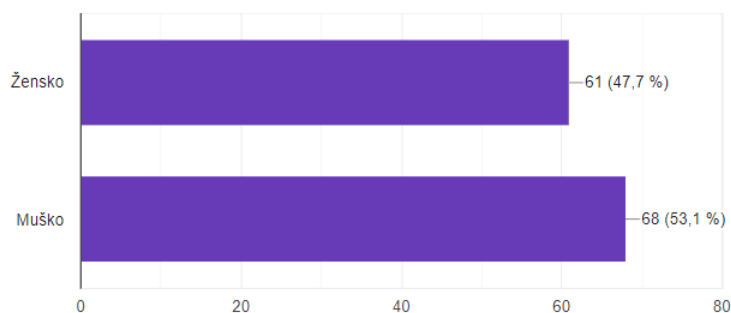
7.1. Rezultati i analiza ankete

Anketa je bila dostupna za ispunjavanje tjedan dana, od 21. do 28. svibnja 2021. godine. Ciljana skupina bila je opća populacija, a ispunilo ju je 128 ispitanika.⁵⁹ Na početku ankete prikupljeni su opći podatci o ispitanicima. Na anketu je odgovorilo 47% žena (N=61) i 53% muškaraca (N=68).

⁵⁹ Sva pitanja u anketi postavljena su isključivo zato da bi se jasno uvidjela percepcija javnosti o temi ovoga diplomskog rada. Cilj ankete ili bilo kojeg pitanja postavljenog u njoj nije na bilo koji način činiti razliku i/ili uvrijediti na bilo kojoj osnovi žene i muškarce.

Spol

128 odgovora

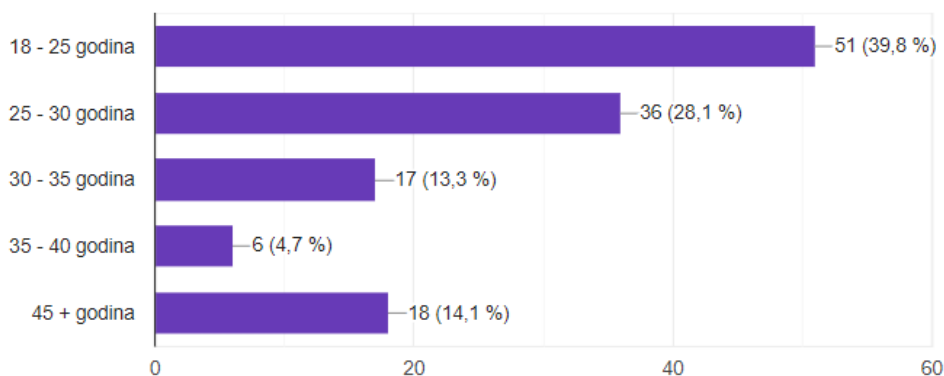

Slika 7.1.1. Graf varijable spol

Ciljana skupina ispitanika bila je opća populacija. Minimalna dobna granica za popunjavanje ankete bila je 18 godina dok maksimalna dobna granica nije bila određena. Uzevši u obzir rezultate ankete, moguće je vidjeti kako je najveći broj ispitanika u dobi od 18 do 25 godina, njih 51. Na anketu je odgovorilo ukupno 128 ispitanika.⁶⁰

Dob

128 odgovora

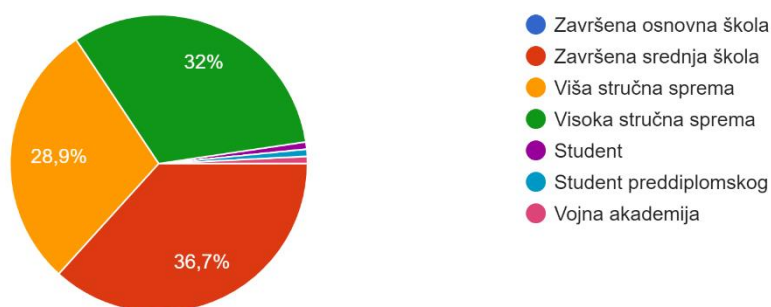

Slika 7.1.2. Graf varijable dob

⁶⁰ Google obrazac navodi kako je na anketu odgovorilo 128 ispitanika. Međutim, zbroj broja žena i muškaraca koji su odgovorili na anketu iznosi 129, a zbroj postotaka iznosi 100,8%. U svim ostalim pitanjima zbroj odgovora iznosi 128, a zbroj postotaka 100%. U skladu s time, kao relevantan podatak uzet je broj koji sam obrazac nudi, a to je 128 kao broj ispitanika koji su odgovorili na anketu.

Prema razini obrazovanja, u anketi je sudjelovalo 36,7% ispitanika sa završenom srednjom školom (N=47), 32% s visokom stručnom spremom (N=41), 28,9% s višom stručnom spremom (N=28,9%) i po 0,8% ispitanika u sljedećim kategorijama: student, student preddiplomskog i vojna akademija (N=1 za svaku kategoriju). Vidljivo je da je najveći postotak ispitanika sa završnom srednjom školom.

Stupanj obrazovanja
128 odgovora

Slika 7.1.3. Graf varijable stupanj obrazovanja

Na pitanje „Jesu li novinari danas dovoljno obrazovani?“, 63,3% ispitanika odgovorilo je „Ne“ (N=81), dok je 36,7% ispitanika odgovorilo „Da“ (N=47).

U ovom su pitanju ispitanici trebali obrazložiti svoj odgovor na prethodno pitanje, odnosno pojasniti zašto smatraju da novinari danas nisu ili jesu dovoljno obrazovani. Svi su ispitanici odgovorili na ovo pitanje, a od odgovora su izdvojeni samo neki. Kod ispitanika koji smatraju da novinari nisu dovoljno obrazovani, odgovori su uglavnom bili usmjereni na pismenost i obrazovanje novinara: „Nekad stvarno pišu laži i po pisanju se vidi da su nepismeni, po gramatici.“, „Svatko se danas smatra novinarom bez završenog obrazovanja“, „Ne postoje jasni kriteriji ulaska u struku, mnogo novinara nije ni školovano.“ Pojavilo se više odgovora koji su upućivali na to da ispitanici smatraju da novinari često gramatički griješe, što je razlog zbog kojeg propituju njihov obrazovni status. Bilo je i odgovora koji preispituju nepristranost, a ne obrazovanje novinara: „Obrazovanje novinara nije u pitanju, ali njihova pristranost prema određenim temama o kojima pišu je.“ Pojavio se i opširan odgovor koji uspoređuje status novinara danas s njihovim prijašnjim statusom: „Velik dio je, ali velik dio i nije. Problem je što se novinarstvom bave i ljudi koji nemaju završen faksa za to, no čak ni to nije glavni problem, već se sada sve vrti oko senzacionalističkih naslova i tekstova, koji u dosta slučajeva nisu napisani ni

gramatički, ni u duhu hrvatskog jezika. Nekad se gledajući TV moglo "učiti" kako se što naglašava i govori, a to sada nije slučaj.“ Jedan komentar posebno je bio usmjeren na razliku između onih koji su obrazovani novinari i bave se novinarstvom i onih koji se novinarstvom bave bez prethodnog školovanja za to: „Smatram da su novinari koji su završili fakultet potreban za tu profesiju (novinarstvo, politologija, pravo) i prošli obuku u istaknutim medijima možda i jednako obrazovni kao i oni prije. Ali postoji i značajna količina “novinara” koji pišu po portalima i kreiraju javno mnijenje, a za to nisu uopće kvalificirani i prije pojave internetskih medija za to uopće ne bi imali šansu.“ Neki komentari naglašavaju i složenost novinarskog posla: „Većinom imaju završen fakultet, svakodnevno se susreću s velikom količinom informacija koje moraju dobro i strukturirano razumjeti.“ Unatoč odgovorima koji su bili ili neutralni ili u pozitivnom smislu isticali složenost novinarskog posla i novinare koji su školovani za taj posao, prevladali su oni negativni koji su usmjereni na nedovoljno poznavanje gramatičkih pravila, neobjektivnost i senzacionalizam koji je česta pojava u medijima.

Sljedeće pitanje vezano je uz usporedbu obrazovanja novinara u prošlosti i danas. Na pitanje „Jesu li novinari prije bili obrazovaniji?“ 47,7% ispitanika odgovorilo je „Ne“ (N=61), dok je 52,3% (N=67) odgovorilo „Da“. Od ispitanika koji su na ovo pitanje odgovorili „Da“, tražilo se objašnjenje njihovog odgovora. Ponuđeni odgovori i dobiveni odgovori bili su sljedeći:

- a) Zato što su prolazili bolju i kvalitetniju obuku prije bavljenja novinarstvom – odabralo je 10,2% ispitanika (N=13),
- b) Zato što netko nije mogao postati novinarom ako za to nije bio školovan – ovaj odgovor odabralo je 23,4% ispitanika (N=30),
- c) Zato što su pisali o temama koje su u javnom interesu, a ne o nevažnim temama – odgovorilo je 18,8% ispitanika (N=24),
- d) Nisam odgovorio/la s „Da“ na prethodno pitanje – odabralo je 46,9% ispitanika (N=60).

Najviše je ispitanika koji ne smatraju da novinari prije nisu bili obrazovaniji nego što su danas, a zatim onih koji smatraju da su novinari prije bili obrazovaniji nego danas zbog strožih kriterija za bavljenje novinarstvom, odnosno da novinarom prije nije mogao postati netko tko za to nije bio školovan.

Na pitanje „Obavljaju li novinari svoj posao kvalitetno (objavljuju sadržaj koji je u javnom interesu, iznose točne i provjerene informacije, istražuju teme, objektivni su)?“ 81,3% ispitanika (N=104) odgovorilo je „Ne“, dok je manji postotak, tek 18,8% ispitanika (N=24) odgovorilo „Da“. Sudeći prema odgovorima dobivenima na ovo pitanje, većina smatra da novinari ne obavljaju svoj posao u skladu s pravilima struke, odnosno da ne objavljuju sadržaj koji je u javnom interesu.

Sljedeće pitanje djelomično je bilo povezano s prethodnim. Ispitanicima je postavljeno pitanje „Objavljuju li novinari sadržaj koji je u javnom interesu?“ Čak 75% ispitanika (N=96) odgovorilo je da novinari povremeno objavljuju sadržaj koji je u javnom interesu. Njih 18,8% (N=24) smatra da ga objavljuju rijetko dok tek 6,3% (N=8) smatra da novinari uvijek objavljuju sadržaj koji je u javnom interesu. „Nikada“ kao ponuđeni odgovor nije odabrao niti jedan ispitanik (N=0).

Često se u komentarima na društvenim mrežama može vidjeti kakvo je razmišljanje opće populacije ili pojedinaca o tome kakvi su novinari. U ovoj anketi na pitanje „Komentirate li ikada tekstove na portalima i/ili društvenim mrežama?“, 78,1% (N=100) ispitanika odgovorilo je „Ne“, dok je samo 21,9% ispitanika (N=28) odgovorilo „Da“. Uzevši u obzir ovo pitanje i pitanje o radu novinara u kojemu su među odgovorima prevladali negativni komentari, možemo zaključiti kako ima i onih koji nemaju pozitivno mišljenje o novinarima i njihovom radu, ali to ne ističu javno u komentarima na portalima i/ili društvenim mrežama.

Sljedeće pitanje bilo povezano je s prethodnim, a glasi: „Ako ste na prethodno pitanje odgovorili 'Da', odgovorite i na sljedeće pitanje. Sadržaj Vaših komentara usmjeren je na“. Ponuđeni odgovori bili su: „Nisam odgovorio/la s 'Da' na prethodno pitanje“ – ovaj odgovor odabralo je 75% ispitanika (N=96). Sadržaj članka komentira 20,3% ispitanika (N=26), novinare i njihov rad komentira 3,9% ispitanika (N=5), a 0,8% ispitanika (N=1) komentira i novinare, njihov rad i sadržaj članka. Ovakvi rezultati ne iznenađuju, s obzirom na to da se svakodnevnim promatranjem komentara na portalima i društvenim mrežama mogu vidjeti upravo takvi komentari koji su usmjereni na sadržaj članka, dok u manjoj mjeri ima onih koji su usmjereni na novinare i njihov rad.

Na pitanje „Mislite li da postoje stereotipi o novinarima?“, 77,3% ispitanika (N=99) odgovorilo je „Da“, dok 22,7% ispitanika (N=29) smatra da stereotipi o novinarima ne postoje.

U idućem pitanju od ispitanika koji smatraju da stereotipi o novinarima postoje, tražilo se da navedu koji su to stereotipi. Pitanje je glasilo: „Ako ste na prethodno pitanje odgovorili s 'Da', navedite koji su stereotipi za koje ste čuli.“ Osim ponuđenih prvih pet odgovora, ispitanici su imali opciju sami upisati odgovor. Odgovori i postotak bili su sljedeći:

- „Novinari su iznimno obrazovani, pametni i pismeni“ – 4,7% (N=6)
- „Novinari pišu o korisnim i važnim temama“ – 7,8% (N=10)
- „Novinari su nepismeni i neobrazovani“ – 21,9% (N=28)
- „Novinari pišu samo o nevažnim temama“ – 34,4% (N=44)
- „Nisam odgovorio/la s „Da“ na prethodno pitanje“ – 19,5% (N=25)

- „Ništa“ – 0,8% (N=1)
- „Sami lažovi, pišu gluposti da bi se za njih čulo“ – 0,8% (N=1)
- „Često se iznose neprovjerene informacije i potkupljivi su“ – 0,8% (N=1)
- „Hrvatski novinari su većinom Jugoslaveni koji mrze RH i rade sve kako bi stanovnici bili što nezadovoljniji i nesretniji.“ – 0,8% (N=1)
- „Da novinari moraju pisati o onome i na određen način koji zahtijeva njihov poslodavac“ – 0,8% (N=1)
- „b) i c)“ – 0,8% (N=1)
- „Sve pomalo“ – 0,8% (N=1)
- „Podijeljenog sam mišljenja, jer ima onih koji pišu doslovno gluposti, a opet ima izuzetaka koji se trude i rade svoj posao kako treba“ – 0,8% (N=1)
- „Većina piše ono što narod želi čuti, točnije nastupaju dosta senzacionalistički“ – 0,8% (N=1)
- „Novinari pišu o tome što će im donijeti najviše pregleda“ – 0,8% (N=1)
- „Pišu neobjektivno pristrano ideologiji u koju vjeruju“ – 0,8% (N=1)
- „Podložni strankama“ – 0,8% (N=1)
- „d + d + stranački previše usmjereni“ – 0,8% (N=1)
- „Često iznose totalno netočne informacije“ – 0,8% (N=1)
- „Bez komentara“ – 0,8% (N=1)

Na temelju dobivenih odgovora, jasno je vidljivo da su se ispitanici koji smatraju da postoje stereotipi o novinarima susreli s mnoštvom različitih. Neki od njih, za koje je i na početku rada predviđeno da postoje, potvrđeni su anketom. A to su stereotipi o tome da su novinari nepismeni, ne poznaju gramatička i pravopisna pravila te da pišu o nevažnim temama.

Sljedeće pitanje glasi: „Što mislite, kakav sadržaj prevladava u hrvatskom medijskom prostoru i je li koristan?“ Ovo je pitanje zahtijevalo od ispitanika da odgovore upišu sami. Odgovori su i ovaj put bili različiti. S obzirom na to da ih je previše za detaljniju analizu, izdvojeni su samo neki. Među pristiglim odgovorima prevladavaju oni u kojima ispitanici smatraju da se previše piše o poznatim osobama s hrvatske društvene scene (Maja Šuput, Severina i sl.) te da se često pojavljuju senzacionalistički naslovi, neprovjerene informacije i nekvalitetno obrađen sadržaj. Jedan ispitanik za takvu situaciju odgovornom smatra i publiku: „U hrvatskom medijskom prostoru prevladava senzacionalistički sadržaj koji donosi gledanost/čitanost. Prevladavaju i nebitni sadržaji poput Maje Šuput, Nevena Ciganovića, tko je i zašto Njonjo, Klepetana i Malene i sl. koji nisu od javnog interesa. Međutim, smatram da je za

taj sadržaj odgovorna i publika budući da su takvi članci iznimno čitani i komentirani na društvenim mrežama, ali u negativnom smislu. Očito da i takvo komentiranje nekim novinarima odgovara jer i negativan PR je bolji od nikakvog.“ Jedan ispitanik smatra da je sadržaj raznolik; iako nije uvijek kvalitetan, nije na toliko lošoj razini kao u nekim drugim zemljama: „Sadržaj je raznolik i ovisi od medija do medija. Smatram kako još nismo dosegli preveliku razinu žutila kao primjerice neke nama susjedne zemlje, ali isto tako su i rijetki portali koji kreiraju originalan sadržaj u pogledu politike, vijesti i sporta. Osim toga, značajna je količina neobjektivnosti i političke pristranosti u nekim vrlo čitanim portalima što ne pogoduje demokraciji i stvaranju ujednačenog javnog mišljenja.“ Iako prevladavaju odgovori u kojima ispitanici smatraju da se u hrvatskom medijskom prostoru piše o nevažnim temama, da prevladava senzacionalizam i žutilo, pojavio se i odgovor koji ne generalizira: „Mislim da usprkos nekoliko nebitnih portala novinari ipak prevladavaju s bitnim pitanjima i pronalaženjem afera koje su u interesu javnosti.“

Iduće pitanje postavljeno ispitanicima glasilo je: „Što mislite, kakav sadržaj prevladava u hrvatskom medijskom prostoru i je li koristan?“ Iako među odgovorima prevladavaju oni koji smatraju da u hrvatskom medijskom prostoru dominira loš sadržaj, u manjoj mjeri ima i onih koji nisu takvog mišljenja. „Mislim da usprkos nekoliko nebitnih portala novinari ipak prevladavaju s bitnim pitanjima i pronalaženjem afera koje su u interesu javnosti.“ i „Postoji par medijskih kuća tipa Telegram koje iznose kvalitetan sadržaj. Za ostale imam dojam da više rade s oglasima nego medijima/novinama.“ – izdvojeni su primjeri odgovora ispitanika koji smatraju da u hrvatskom medijskom prostoru ipak postoji kvalitetan sadržaj. Većina odgovora bila je negativnog karaktera: „Mislim da je većina sadržaja lažno iznesena, najčešće se piše o nebitnim i dodatno 'napuhanim' temama. Sve u svemu, prevladava manje koristan sadržaj.“, „Smatram kako je senzacionalizam prevladao koristan sadržaj.“ Brojni su odgovori usmjereni na to da ispitanici smatraju da u hrvatskom medijskom prostoru prevladava sadržaj vezan uz politiku, senzacionalizam, žutilo, vijesti o COVID-19 virusu, osobe s hrvatske društvene scene (glumci, voditeljice i sl.), zbog čega takav sadržaj drže beskorisnim.

Na pitanje „Sadržaj koji najčešće komentirate u medijima vezan je uz“, 64,1% ispitanika (N=82) odgovorilo je da ne komentira sadržaj u medijima, 16,4% (N=21) najčešće komentira sadržaj vezan uz politiku, 9,4% (N=12) komentira sport, 4,7% (N=6) ispitanika komentira sadržaj vezan uz glazbenu, glumačku i sličnu scenu, 3,9% (N=5) komentira sadržaj vezan uz vijest iz svijeta, dok 0,8% (N=1) komentira izvanredne vijesti i u jednakom postotku jedan ispitanik komentira sadržaje različite tematike koji se pojavljuje u medijima.

U idućem pitanju od ispitanika se tražilo mišljenje na pitanje: „Što mislite o sadržaju koji se objavljuje, a vezan je uz: modu, poznate osobe s glazbene i glumačke scene, voditelje i

voditeljice i sl.?“ Prevladavali su odgovori koji su uglavnom bili negativni i takav sadržaj proglasili nebitnim, nezanimljivim i bespotrebnim, što je bilo i očekivano. Jedan ispitanik smatra da takav sadržaj narušava ugled profesije: „Jako srozava reputaciju novinarstva i novinara.“ Međutim, pojavili su se i odgovori u kojima ispitanici nisu imali ništa protiv takvog sadržaja: „I takav sadržaj je dobrodošao, a svatko ima pravo odlučiti da li će pročitati takav članak ili ga zanemariti.“, „Ponekad koristan“ – izdvojeni su primjeri odgovora.

Na pitanje „Što mislite tko objavljuje takav sadržaj?“, čak je 48,4% ispitanika (N=62) odgovorilo da misli da takav sadržaj objavljuju žene. Da takav sadržaj objavljuju muškarci smatra 10,9% ispitanika (N=14). Uz ta dva ponuđena odgovora, postojala je i opcija da ispitanici sami upišu odgovor, a pristigli su sljedeći:

- „Svi“ – 6,3% (N=8)
- „Ne znam“ – 1,6% (N=2)
- „I žene i muškarci“ – 1,6% (N=2)
- „Podjednako“ – 1,6% (N=2)
- „Svi pomalo“ – 0,8% (N=1)
- „Podjednako“ – 0,8% (N=1)
- „Podjednako i žene i muškarci“ – 0,8% (N=1)
- „Podjednako žene i muškarci“ – 0,8% (N=1)
- „Oboje podjednako“ – 0,8% (N=1)
- „Nebitan je spol, ali to objavljuju neobrazovani novinari koji žele slavu preko noći“ – 0,8% (N=1)
- „Nećemo diskriminirati“ – 0,8% (N=1)
- „Jednako muškarci i žene“ – 0,8% (N=1)
- „Oba spola“ – 0,8% (N=1)
- „Mislim da su autori podjednako i ženski i muški“ – 0,8% (N=1)
- „I jedni i drugi“ – 0,8% (N=1)
- „Ne znam“ – 0,8% (N=1)
- „Svi, iako vjerujem da se pripisuje uglavnom ženama što baš i nije istina“ – 0,8% (N=1)
- „Ne znam“ – 0,8% (N=1)
- „I žene i muškarci“ – 0,8% (N=1)
- „I jedni i drugi, nema veze sa spolom“ – 0,8% (N=1)
- „Oboje“ – 0,8% (N=1)
- „Oboje.“ – 0,8% (N=1)

- „Podjednako muškarci i žene“ – 0,8% (N=1)
- „I jedni i drugi“ – 0,8% (N=1)
- „Podjednako“ – 0,8% (N=1)
- „Za to bi trebali znati točan broj muškaraca/žena u određenim rubrikama u medijima, ali vjerujem da prevladavaju žene“ – 0,8% (N=1)
- „Podjednako i žene i muškarci“ – 0,8% (N=1)
- „I jedni i drugi“ – 0,8% (N=1)
- „Oboje“ – 0,8% (N=1)
- „I muškarci i žene“ – 0,8% (N=1)
- „Žene i muškarci“ – 0,8% (N=1)
- „Novinari bez obzira na spol' – inače ovo pitanje je jako uvredljivo i nije mi uopće jasno što se želi postići ovim pitanjem“ – 0,8% (N=1)
- „Mislim da nema veze sa spolom“ – 0,8% (N=1)
- „I jedni i drugi“ – 0,8% (N=1)
- „Tko mora“ – 0,8% (N=1)
- „Ne mislim da je definirano spolom“ – 0,8% (N=1)
- „Pa vjerojatno i žene i muškarci“ – 0,8% (N=1)
- „Muškarci i ali i žene“ – 0,8% (N=1)
- „Ne bih rekao da je vezano uz spol, prije uz marketing i novac“ – 0,8% (N=1)
- „Nebitno“ – 0,8% (N=1)
- „Onaj kome šef to kaže, spol je nebitan“ – 0,8% (N=1)
- „Svi koji su plaćeni za to neovisno o spolu“ – 0,8% (N=1)

Neki su se odgovori razlikovali i smatrali ovo pitanje diskriminirajućim (što mu apsolutno nije bila namjera), a bilo je i onih koji su jednostavno dali odgovor na pitanje. Njih 6,3% (N=8) smatra da svi objavljuju takav sadržaj, 3,2% (N=4) ne zna odgovor na to pitanje, 8,8% ispitanika (N=10) smatra da podjednako objavljuju muškarci i žene, a 12% ispitanika smatra da takav sadržaj objavljuju i žene i muškarci (N=16).

Iduće pitanje bilo je: „Jesu li po Vašem mišljenju novinarke jednako sposobne za rad kao novinari?“ Cilj ovog pitanja bio je utvrditi razlikuju li ispitanici žene i muškarce u novinarstvu, odnosno diskriminiraju li žene na temelju roda. Da su novinarke i novinari jednako sposobni za rad smatra 95,3% ispitanika, dok je po jedan ispitanik (0,8%, odnosno N=1) odgovorio sljedeće: „Ne“, „Pitanje vrijeđa ženski spol“, „Jednako su sposobne“, „Po meni su sposobnije, ali usmjerene na krivi put“, „Sposobnije“ i „Sve je to isto“. Sudeći prema pristiglim odgovorima,

većina ispitanika smatra da su žene jednako sposobne za rad u novinarstvu kao i muškarci, dok neki smatraju da su i sposobnije.

U sljedećem pitanju tražilo se obrazloženje odgovora na prethodno pitanje. Cilj je također bio jasnije uvidjeti kakvo je razmišljanje ispitanika o jednakoj sposobnosti žena i muškaraca u novinarstvu. Ispitanici su u odgovorima isticali činjenicu da spol ne određuje sposobnost za obavljanje novinarskog posla, a pojavljivali su se i oni odgovori u kojima su ispitanici smatrali da su žene sposobnije od muškaraca. Neki od odgovora su: „Ne vidim razlog zašto novinarka ne bi bile jednako sposobne za rad, kao i u svakom poslu, ima sigurno žena koje obavljaju posao bolje od muškaraca.“, „Mislim da spol ne utječe na to koliko kvalitetno će neka osoba obavljati svoj posao“, a ostali odgovori su vrlo slični ovim izdvojenima.

Sljedeće pitanje glasilo je: „Danas u novinarskoj profesiji prevladavaju“, ponuđena su bila dva odgovora. Prvi je bio „Diplomirani novinari/ke“, a drugi „Oni koji nisu diplomirani novinari/ke, ali se bave tim poslom“. Prema dobivenim odgovorima, 64,1% ispitanika (N=82) smatra da se novinarskim poslom bave oni koji za to nemaju diplomu, dok 35,9% ispitanika (N=46) smatra da u novinarskoj profesiji ipak prevladavaju oni koji su školovanjem stekli diplomu.

Pitanje u kojemu se tražilo mišljenje ispitanika o novinarima/novinarkama i njihovom radu donijelo je podijeljene odgovore. Dio ispitanika smatra da novinari nisu krivi za to što moraju pisati o nekvalitetnom sadržaju jer to rade radi opstanka medija, dio ih smatra da politika u velikoj mjeri utječe na sadržaj koji se objavljuje i da novinari nemaju slobodu. Iznenađujući broj odgovora bio je usmjeren na pozitivno u novinarstvu, odnosno ispitanici smatraju da novinari obavljaju zahtjevan posao unatoč tomu što ponekad pišu o trivijalnim temama te da je novinarska profesija iznimno teška, psihički zahtjevana i potplaćena. Dakako, unatoč pozitivnim, bilo je i negativnih odgovora ispitanika koji smatraju da se novinari bave žutilom i nekvalitetnim sadržajem.

Sljedeće pitanje bilo je: „Kvaliteta novinarska danas je u odnosu na prošlost“. Ponuđena su bila dva odgovora: „Bolja“ – što je izabralo 28,9% ispitanika (N=37), „Lošija“ – što je izabralo 58,6% ispitanika (N=75), a uz to je postojala opcija da ispitanici sami upišu odgovor:

- „Ne znam“ – 2,3% (N=3)
- „S obzirom da sam mlađa osoba teško mi je procijeniti sadašnjost i prošlost s obzirom da ne raspolazem sa potrebnim informacijama“ – 0,8% (N=1)
- „Dobra je, ali što manje tih manekena, glumaca, pjevača...“ – 0,8% (N=1)
- „Kako kad.“ – 0,8% (N=1)

- „Ne znam kako je prije bilo“ – 0,8% (N=1)
- „Nisam dovoljno stručna da odgovorim na to pitanje“ – 0,8% (N=1)
- „Ne znam kakvi su bili novinari u prošlosti, možda sam premlad da bih pisao o tome“ – 0,8% (N=1)
- „Napuhana“ – 0,8% (N=1)
- „Teško mi je procijeniti zbog drugačijeg stanja u svijetu i tematike koja je aktualna“ – 0,8% (N=1)
- „Nisam živio 'prije' pa ne znam“ – 0,8% (N=1)
- „Zависи o situaciji i temi“ – 0,8% (N=1)
- „Ista“ – 0,8% (N=1)
- „Nisam nikada uspoređivao“ – 0,8% (N=1)
- „Skoro pa isto“ – 0,8% (N=1)

Sljedeće pitanje bilo je vezano uz prethodno, a glasilo je: „Tko je za to odgovoran?“ (za kvalitetu novinarstva danas, op.a.). Pristigli odgovori bili su različiti, a neki od njih otkrivaju da ispitanici smatraju da su za to odgovorni smanjeni standardi novinarstva: „Smanjeni standardi novinarstva kao profesije. Sve veći utjecaj neprofesionalnih sadržaja i kanala za njihovu promociju koji preuzimaju primat u izvještavanju.“ Jedan ispitanik povezo je s ovim pitanjem nekvalitetan sadržaj koji često vidimo u medijima: „Svakako smatram da se uz današnje obrazovanje 'stvaraju' kvalitetni novinari. Problem nastaje sa stereotipima jer često objavljuju članke koji su plaćeni na određeni način i zbog toga nam djeluju neobrazovano, odnosno kopiranje nečije društvene mreže nije dobar i kvalitetan članak, a u prošlosti to nije bilo tako izrađeno kao što je danas.“ Neki ispitanici, osim što smatraju da su za kvalitetu novinarstva danas u odnosu na prošlost odgovorni urednici, smatraju odgovornima i ljude koji čitaju sadržaj koji nije kvalitetan. Također su se pojavili i odgovori u kojima ispitanici tvrde da je za to odgovorno društvo, ali i oni koji tvrde da odgovornost snose novinari.

Posljednje pitanje u anketi bilo je jedino koje nije bilo obvezno odgovoriti, a glasilo je: „Vaš dodatan komentar vezan uz novinare i njihov rad, te stanje u novinarstvu danas“. Od ukupno 128 ispitanika, na ovo je pitanje odgovorilo njih 62. Dok su neki ispitanici tvrdili da bi situacija mogla biti i bolja, bilo je i puno onih odgovora u kojima se ispitanici zalažu za novinare i njihov rad (*Slika 7.1.4.*).

Vaš dodatan komentar vezan uz novinare i njihov rad, te stanje u novinarstvu danas:

62 odgovora

Nemam komentara.

Puno, puno teži posao nego, recimo prije nekih 30 godina ranije.

Mislim da je zvanje novinara bilo zahvalnije i cijenjenije.

Novinare su više cijenili i bili su proznatiji.

Bilo je lakše biti novinar.

Danas svatko ima pravo krizirati i prigovarati svemu.

Ne cijeni se trud novinara

Pogotovo istraživački trud koji novinari moraju uložiti u svoj rad.

Posao je u neku ruku dosta opasan i odgovoran je informacije moraju biti istražene, provjerene i točne, prije svega.

A sam posao novinara, u današnje vrijeme, puno više je stresan psihički nego prije.

Smatram da novinarski posao nije lak te da taj posao moraš voljeti. Isto tako, mislim da je važno da su novinari obrazovani i pismeni. Stanje u novinarstvu danas mislim da je zadovoljavajuće kvalitete i da je sadržaj članaka i vijesti takav da pokriva sva područja i da su informacije svima i uvijek dostupne.

Moze to puno bolje

Slika 7.1.4. Izdvojeni odgovori na pitanje (1)

Neki su ispitanici istaknuli kako smatraju da u novinarstvu danas postoji korumpiranost, a neki pak kako su novinari primorani na neki način pisati o trivijalnim temama jer javnost taj sadržaj najviše čita (*Slika 7.1.5.*).

Vaš dodatan komentar vezan uz novinare i njihov rad, te stanje u novinarstvu danas:

62 odgovora

Smatram kako je sadržaj postao losiji s obzirom na primoranost medija za financijskom održivosti te se tako plasiraju senzacionalističke vijesti umjesto kvalitetnih sadržaja.

Loše je što ih se plaća od strane interesnih skupina i pojedinaca, gubi se istina, objektivnost, sloboda govora

Kao i u svakoj profesiji i ovdje ima korumpiranih koji će za neku cifru zasmirit na jedno oko, ali i onih koji će namjerno blatiti nekoga

Stanje u novinarstvu danas je doslovce ogledni primjer ponuda-potražnja. Ono što bolje prolazi kod publike i potiče čitanost, a možda i nije kvalitetno i spada pod šund, pisat će se jer donosi novac. Nije zbog toga novinarstvo manje kvalitetno. Ono se samo prilagodilo vremenu i društvu koje više zanimaju trivijalnosti i "nebitno" negoli lokalni izbori. I to nije greška struke već društva čiji se interesi zrcale u medijskim temama. Što me dovodi do toga da je apsurdno kriviti novinare i vrijeđati ih na dnevnoj bazi kad samo obavljaju svoj posao i žele osigurati mogućnost da medij bude profitabilan te da zarade plaću. Nikome se ne piše o Maji Šuput, Modnom Mačku, Ciganoviću i Nives Celzijus. Ali oni donose medijima ogroman novac. A onda se taj novac može iskoristiti, i često se koristi, za istraživanje i pisanje o bitnome. Mediji i novinari su najbolje što društvo ima. Bez njih nema ni demokratskog društva.

Slika 7.1.5. Izdvojeni odgovori na pitanje (2)

Početne hipoteze anketnog istraživanja bile su sljedeće:

H2: u javnosti prevladava negativno mišljenje o novinarima i novinarskoj struci upravo zbog količine objavljivanih trivijalnih sadržaja u hrvatskim *online* medijima

H3: raširena percepcija da se novinarstvom mogu baviti i oni koji nisu novinari, vodi prema stereotipizaciji struke.

Provedenim istraživanjem obje su hipoteze potvrđene. Potvrda H2 vidljiva je u tome što su u pitanjima postavljenim u anketi ispitanici odgovarali da u medijima prevladavaju trivijalni sadržaji vezani uz modu i osobe koje se pojavljuju na hrvatskoj društvenoj sceni (glumce, voditelji i voditeljice i sl.). Unatoč tome što su pojedinci u svojim odgovorima jasno kazali kako su svjesni da se takav sadržaj objavljuje jer je uglavnom najviše čitan te da postoje iznimke koje se opiru senzacionalizmu, prevladavali su oni odgovori u kojima se o novinarima iskazuje negativno mišljenje zbog objavljivanja takvog sadržaja. Na postavljeno pitanje o tome koji su stereotipi za koje su (ispitanici) čuli, u najvećem postotku (34,4%) ispitanici su odgovorili da je riječ o stereotipu da novinari pišu samo o nevažnim temama, a zatim s 21,9% slijedi stereotip da su novinari nepismeni i neobrazovani, dok je manji postotak (4,7%) ispitanika čuo za stereotip o tome da su novinari iznimno obrazovani, pametni i pismeni.

Na pitanje o tome kakvi novinari danas prevladavaju u novinarskoj profesiji ponuđena su bila dva odgovora. Prvi je bio „Diplomirani novinari/ke“, koji je odabralo 35,9% ispitanika, a drugi odgovor „Oni koji nisu diplomirani novinari/ke, ali se bave tim poslom“ odabralo je 64,1% ispitanika. U ostalim odgovorima ispitanika prevladavali su oni u kojima je vidljivo da ispitanici smatraju kako novinari nisu dovoljno pismeni i obrazovani za obavljanje novinarskog posla. U ostalim dobivenim odgovorima također su se pojavljivali komentari da su novinari danas nedovoljno obrazovani. Na temelju navedenoga možemo zaključiti kako je i H3 potvrđena anketnim istraživanjem te da u stereotipima o novinarima prevladavaju oni profesionalni, dok rodni nema u većoj mjeri. Na pitanje o tome jesu li žene jednako sposobne za novinarstvo kao i muškarci, 122 ispitanika od ukupno 128 smatra da jesu, neki smatraju da su i sposobnije, tek jedan ispitanik smatra da žene nisu jednako sposobne za obavljanje novinarskog posla kao muškarci. Također, neki su se ispitanici pobunili te kazali kako je pitanje diskriminirajuće prema ženama, što također upućuje na zaključak da rodni stereotipi vezani uz novinarstvo ne prevladavaju.

8. Zaključak

Cilj ovoga diplomskog rada bio je utvrditi postoje li u komentarima na hrvatskim *online* medijima stereotipi o novinarima i/ili novinarstvu te – ako postoje, odrediti koja je dominantna vrsta stereotipa (profesionalnih, rodnih i sl.).

Rad se sastoji od povijesno-teorijskog dijela u kojemu se najprije razmatraju ključni pojmovi (stereotipi i predrasude), nakon čega slijedi osvrt na probleme (ne)obrazovanja novinara koji kao posljedicu reflektiraju i status profesionalnog novinarstva u društvu. U istraživačkom dijelu rada provedena je analiza sadržaja kako bi se obradila veća količina podataka, na tri hrvatska portala – 24.sata.hr, index.hr i jutarnji.hr. Početna pretpostavka analize sadržaja bila je da će se uz medijske sadržaje trivijalne tematike negativni komentari usmjereni na novinare i/ili novinarstvo pojavljivati u većoj mjeri nego uz medijske sadržaje ozbiljnije tematike. Nakon provedene analize, početna pretpostavka je potvrđena – trivijalan sadržaj u većoj mjeri izazvao negativne komentare usmjerene prema novinarima i/ili novinarstvu, dok je takvih komentara u člancima ozbiljne tematike bilo manje. Anketa je odabrana kao još jedna istraživačka metoda s ciljem da se na uzorku opće populacije dobije jasan uvid u to što javnost misli o novinarima i novinarstvu danas, posebice u odnosu na prošlost. Anketni upitnik ispunilo je 128 ispitanika. Postavljene su dvije početne pretpostavke, od kojih je prva bila da u javnosti prevladava negativno mišljenje o novinarima i novinarskoj struci upravo zbog količine objavljivanih trivijalnih sadržaja u hrvatskim *online* medijima, a druga da raširena percepcija da se novinarstvom mogu baviti i oni koji nisu novinari, vodi prema stereotipizaciji struke. Na temelju analize dobivenih odgovora ispitanika, obje su pretpostavke potvrđene. Prema tim odgovorima, mogli bismo najprije zaključiti kako u javnosti prevladava stereotip da novinari pišu samo o nevažnim temama te da su nepismeni i neobrazovani. Daljnjom analizom dobivenih odgovora možemo međutim utvrditi kako je većina ispitanika ipak svjesna da novinari objavljuju trivijalan sadržaj jer je najviše čitan, ali smatraju kako to ne opravdava takvo obavljanje posla. Prevladavaju profesionalni stereotipi, a ne rodni. Na pitanje o tome jesu li žene jednako sposobne za obavljanje novinarskog posla kao i muškarci, ispitanici su u velikom postotku odgovorili da jesu ili da su sposobnije. Ni na ostala pitanja nije bilo odgovora koji bi upućivali na to da se stereotipi o novinarima, odnosno novinarkama stvaraju na temelju roda, već uglavnom na temelju obrazovanja i sadržaja koji objavljuju.

Prema negativnim komentarima koji su se pojavljivali u većoj mjeri na člancima trivijalne tematike u odnosu na one ozbiljnih tema, vidljivo je kako to u javnosti izaziva i stvara negativno mišljenje, a u konačnici i stereotipe o novinarima i novinarstvu. Jednom ukorijenjene stereotipe

iznimno je teško promijeniti. Sudeći prema dobivenim rezultatima ankete te svakodnevnom promatranju komentara na društvenim mrežama i vlastitom okruženju, jasno je da percepcija javnosti o novinarima i novinarstvu nije na zavidnoj razini. Kada bi se više pažnje posvećivalo obrazovanju i daljnjem usavršavanju novinara, i kvaliteta novinarstva bila bi sigurno bolja, jednako kao i njegova percepcija u javnosti.

9. Literatura

Knjige:

- [1] Barada, Valerija; Jelavić Željka. 2004. *Uostalom, diskriminaciju treba dokinuti!* Zagreb: Centar za ženske studije.
- [2] De Beauvoir, Simone. 2016. *Drugi spol*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- [2] Malović, Stjepan. 2005. *Osnove novinarstva*. Zagreb: Golden marketing; Tehnička knjiga.
- [3] Najbar-Agičić, Magdalena. 2015. *Povijest novinarstva*. Zagreb: Ibis grafika; Koprivnica: Sveučilište Sjever.
- [4] Ograjšek Gorenjak, Ida. 2014. *Opasne iluzije. Rodni stereotipi u međuratnoj Jugoslaviji*. Zagreb: Srednja Europa.
- [5] Peruško, Zrinjka. 2008. *Kultura, mediji i civilno društvo*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk; Hrvatsko sociološko društvo.
- [6] Peruško, Zrinjka; Perišin, Tena i dr. 2011. *Hrvatski medijski sustav prema UNESCO-ovim indikatorima medijskog razvoja*. Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.
- [7] Tkalac Verčić, Ana; Sinčić Ćorić, Dubravka i dr. 2010. *Priručnik za metodologiju istraživačkog rada u društvenim istraživanjima*. Zagreb: M.E.P. d.o.o.
- [8] Živković, Ilija. 2015. *Temeljni koncepti socijalne psihologije*. Veleučilište s pravom javnosti Baltazar Zaprešić.

Radovi u časopisima i zbornicima:

- [1] Dujić, Lidija; Trgovac Martan, Slavica; Popratnjak, Slobodan: „*Hrvatica – za ženu i dom*“. U: Dremel, Anita; Čale Feldman, Lada; Dujić, Lidija; Borić, Rada; Prlenda, Sandra; Grdešić, Maša; Jambrešić Kirin, Renata (ur.): *Kako će to biti divno! Uzduž i poprijeko. Brak, zakon i intimno građanstvo u povijesnoj i suvremenoj perspektivi*. Zagreb: Centar za ženske studije; Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2016: 71-91.
- [2] Grmuša, Tanja. „Dva desetljeća hrvatskog novinarstva: analiza prošlosti i izazovi budućnosti“. U: Plenković, Juraj (ur.). *Društvo i tehnologija*. Zagreb: Hrvatsko komunikološko društvo, 2012: 679-696.
- [3] Hebrang, Branko; Hebrang, Vladimira: „Neki vidovi odnosa društvene odgovornosti medija i potreba profesionalizacije u medijskom području“. U: Labaš, Danijel (ur.): *Mediji i društvena odgovornost*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu; Hrvatski studiji, 2010: 59-83.
- [4] Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14

Kvalifikacijski radovi:

- [1] Heđi, Adrijan. 2018. *Cenzura u srednjem vijeku*. Završni rad. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.
- [2] Jonjić, Valentina. 2017. *Stavovi i stereotipi*. Završni rad. Pomorski fakultet Sveučilišta u Splitu.
- [3] Panić, Dragana. 2013. *Tematiziranje ženskog pitanja u djelu Simone de Beauvoir*. Diplomski rad. Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku.
- [4] Ravnjak, Ksenija. 2019. *Građansko novinarstvo*. Završni rad. Sveučilište Sjever. Koprivnica.
- [5] Trgovac Martan, Slavica. 2015. *Prikaz novinarskog stvaralaštva Marije Jurić Zagorke u autobiografskim zapisima*. Završni rad. Sveučilište Sjever. Koprivnica.

Mrežni i elektronički izvori:

- [1] Ana Malbaša. <https://novatv.dnevnik.hr/informativni/provjerenolikovi/ana-malbasa> (dostupno 07.03.2021.)
- [2] Autocenzura. 2021. Hrvatska enciklopedija. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Zagreb. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=4713> (dostupno 05.04.2021.)
- [3] Diplomski sveučilišni studij novinarstvo. <https://www.fpzg.unizg.hr/studiji/diplomski/novinarstvo> (dostupno 08.03.2021.)
- [4] Cenzura. 2021. Hrvatska enciklopedija. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Zagreb. <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=11246> (dostupno 05.04.2021.)
- [5] Drugost. <http://struna.ihjj.hr/naziv/drugost/21360/> (dostupno 06.03.2021.)
- [6] Ema Branica. <https://novatv.dnevnik.hr/informativni/provjerenolikovi/ema-branica> (dostupno 07.03.2021.)
- [7] Heffer, Hrvoja. 2007. „Biološka i društvena kategorija roda u rodnoj teoriji i rodna teorija stereotipa.“ Rasprave: časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Vol. 33. No. 1. <https://hrcak.srce.hr/22036>, dostupno. 04.03.2021.
- [8] Index.hr. <https://www.index.hr/> (dostupno 01.04.2021.)
- [9] Index.hr. <https://www.index.hr/vijesti/clanak/o-mrtvima-sve-najbolje/2257533.aspx> (dostupno 17.04.2021.)
- [10] Izvedbeni plan akademske godine 2020./2021. diplomski sveučilišni studij Komunikologija, mediji i novinarstvo. https://www.unin.hr/wp-content/uploads/IZVEDBENI_PLAN_NOVD-20_21-Diplomski.pdf (dostupno 08.03.2021.)

- [11] Izvedbeni plan akademske godine 2020./2021. preddiplomski sveučilišni studij Komunikologija, mediji i novinarstvo. https://www.unin.hr/wp-content/uploads/IZVEDBENI_PLAN_KMN-20_21-1.pdf (dostupno 08.03.2021.)
- [12] Jakobović Fribec, Slavica. „Biografija: Marija Jurić Zagorka.“ <https://ravnopravnost.gov.hr/vijesti/biografija-marija-juric-zagorka-2297/2297> (dostupno 06.03.2021.)
- [13] Kesić, Vesna. „Maja Miles: Za odgovorno građanstvo.“ <https://www.h-alter.org/vijesti/maja-miles-za-odgovorno-gradjanstvo> (dostupno 06.03.2021.)
- [14] Kodeks časti Hrvatskog novinarskog društva. <https://www.hnd.hr/dokumenti> (dostupno 07.03.2021.)
- [15] Kragić, Bruno. „Marija Jurić Zagorka.“ <https://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=155> (dostupno 06.03.2021.)
- [16] Kronologija života i rada – Marija Jurić Zagorka. <http://zagorka.net/biografija/> (dostupno 21.05.2021.)
- [17] Jutarnji list. <https://www.jutarnji.hr/pretplata> (dostupno 01.04.2021.)
- [18] Maja Medaković. <https://novatv.dnevnik.hr/informativni/novinar/maja-medakovic> (dostupno 07.03.2021.)
- [19] Matina Tenžera. <https://novatv.dnevnik.hr/informativni/provjereno/likovi/matina-tenzera> (dostupno 07.03.2021.)
- [20] Najbar-Agičić, Magdalena. 2017. „Obrazovanje novinara za budućnost medija: ideje i počeci institucionalne izobrazbe novinara u Hrvatskoj.“ *Povijest u naravi*. Vol. 15 No. 1 (28). <https://hrcak.srce.hr/199983>, dostupno 07.03.2021.
- [21] Net.hr. <https://net.hr/> (dostupno 01.04.2021.)
- [22] Novinarstvo. 2021. Hrvatska enciklopedija. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Zagreb. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=44283> (dostupno 08.04.2021.)
- [23] Oraić-Tolić, Dubravka; Kulcsár Szabó, Ernő. 2008. „Kulturni stereotipi – koncepti identiteta u srednjoeuropskim književnostima.“ *Fluminensia: časopis za filološka istraživanja*. Vol. 20. No. 2. <https://hrcak.srce.hr/33012>, dostupno 04.03.2021.
- [24] Petričević, Jozo. „Za dobro novinarstvo danas ima više prostora.“ <https://www.hnd.hr/za-dobro-novinarstvo-danas-ima-vise-prostora> (dostupno 08.03.2021.)
- [25] Preddiplomski studij komunikologije (dvopredmetni). <https://www.hrstud.unizg.hr/preddiplomski/dvopredmetni/komunikologija> (dostupno 07.03.2021.)

- [26] Preddiplomski studij novinarstva.
<https://www.fpzg.unizg.hr/studiji/preddiplomski/novinarstvo> dostupno (08.03.2021.)
- [27] Preminula novinarka Jasna Babić, doajenka hrvatskog istraživačkog novinarstva.
<https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/umrla-novinarka-jasna-babic---494486.html> (dostupno 06.03.2021.)
- [28] Rakić Mirjana. <https://obljetnica.hrt.hr/leksikon/r/rakic-mirjana/> (dostupno 08.03.2021.)
- [29] Slobodna Dalmacija. <https://slobodnadalmacija.hr/static/kontakti-slobodna-dalmacija-kontakti-slobodna-dalmacija-1004531> (dostupno 01.04.2021.)
- [30] Stobbe, Heinz-Günther. 1996. *Predrasude – stereotipi – slike o neprijatelju Vorurteile*. Crkva u svijetu. Vol. 31, No. 4. <https://hrcak.srce.hr/52226>, dostupno 07.03.2021.
- [31] Telegram. <https://www.telegram.hr/dojave> (dostupno 01.04.2021.)
- [32] Telegram. <https://www.telegram.hr/pretplata> (dostupno 21.05.2021.)
- [33] Upisne kvote diplomski studij Novinarstva na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu.
https://www.fpzg.unizg.hr/studiji/diplomski/upisi?@=2exli#news_81817
(dostupno 18.03.2021.)
- [34] Upisne kvote preddiplomski studij Novinarstva na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu.
https://www.fpzg.unizg.hr/studiji/preddiplomski/upisi?@=2evj8#news_81819 (dostupno 18.03.2021.)
- [35] Upisne kvote diplomski studij Komunikologije, medija i novinarstva na Sveučilištu Sjever.
<https://www.unin.hr/2020/10/natjecaj-za-upis-studenata-u-1-godinu-diplomskih-sveucilisnih-studija-putem-studentske-sluzbe/> (dostupno 18.03.2021.)
- [36] Upisne kvote preddiplomski studij Komunikologije, medija i novinarstva na Sveučilištu Sjever. <https://www.unin.hr/2020/05/natjecaj-za-upis-studenata-u-i-godinu-preddiplomskih-i-diplomskih-studija-sveucilista-sjever-ak-god-2020-2021/> (dostupno 18.03.2021.)
- [37] Urota Blaškić. <https://antikvarijat-bono.com/kategorije/povijest-publicistika/urota-blaskic/>
(dostupno 06.03.2021.)
- [38] 24 sata. <https://miss7.24sata.hr/love-sex/muskarci-koji-imaju-puniju-partnericu-su-sretniji-tvrdi-istrazivanje-evo-i-argumenata-26138> (dostupno 17.04.2021.)
- [39] 24 sata. <https://www.24sata.hr/> (dostupno 01.04.2021.)
- [40] 24 sata. <https://www.24sata.hr/news/ne-smijemo-pustiti-da-korupcija-i-nepotizam-caruju-i-unistavaju-ovu-lijepu-zemlju-737360> (dostupno 17.04.2021.)

10. Prilozi

10.1. Popis tablica

Tablica 6.1.1. Analiza sadržaja na portalu 24sata.hr.....	41
Tablica 6.1.2. Analiza sadržaja na portalu index.hr.....	43
Tablica 6.1.3. Analiza sadržaja na portalu jutarnji.hr.....	46

10.2. Popis slika i grafikona

Slika 7.1.1. Graf varijable spol.....	51
Slika 7.1.2. Graf varijable dob.....	51
Slika 7.1.3. Graf varijable stupanj obrazovanja.....	52
Slika 7.1.4. Izdvojeni odgovori na pitanje (1).....	61
Slika 7.1.5. Izdvojeni odgovori na pitanje (2).....	61

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Mihaela Kozić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada pod naslovom Stereotipizacija novinara i novinarstva na primjerima komentara u hrvatskim online medijima te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Studentica:

Mihaela Kozić

(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, Mihaela Kozić neopozivo izjavljujem da sam suglasna s javnom objavom diplomskog rada pod Stereotipizacija novinara i novinarstva na primjerima komentara u hrvatskim online medijima čija sam autorica.

Studentica:

Mihaela Kozić

(vlastoručni potpis)